

Arktisen Aikavaelluksen Kesälukioleiri
tieteen ja taiteen kohtaamispaikkana

Pro Gradu -tutkielma

Henna Mattila

0524683

Ohjaaja: Timo Jokela

Lapin Yliopisto

Kuvataidekasvatus

Kevät 2022

Lapin yliopisto, taiteiden tiedekunta

Työn nimi: Arktisen Aikavaelluksen Kesälukioleiri tieteen ja taiteen kohtaamispaikkana

Tekijä: Henna Mattila

Koulutusohjelma/oppiaine: Kuvataidekasvatus

Työn laji: Pro gradu -tutkielma

Sivumäärä: 78, liitteet (10)

Vuosi: Kevät 2022

Tiivistelmä:

Käsittelen tutkielmassani kuvataiteen ja tieteen oppiaineintegraatiota Utsjoella kesällä 2021 tapahtuneessa Arktisen Aikavaelluksen kesälukioleirillä. Taideperustaisessa tutkimuksessani tutkimuskysymykset ovat: *miten integraatio tapahtui leirillä ja miten integraatiota tulisi kesälukioleirillä tulevaisuudessa kehittää?* Tarkastelen myös taidetoiminnassa nousevia teemoja sekä leirin suunnitteluprosessin vaikuttavuutta.

Tutkimus sijoittuu kuvataidekasvatuksen tiedonalaan ja sen teoreettisen viitekehyksen muodostaa kestävä kehitys kuvataidekasvatuksen piirissä tapahtuva tieteen ja taiteen integraatio, sekä valokuvakasvatus, joka tapahtuu paikkaperustaisesti arktisessa ympäristössä. Aineisto koostuu oppilastöistä, äänitteistä, valokuvista ja tutkijan omista muistiinpanoista. Toiminnan keskiössä oli valokuvakasvatus ja tieteen integraatio taidekasvatukseen. Kesälukioleiri huipentui loppujuhlan taidenäyttelyyn. Tutkimukseni osoittaa, että oppiaineintegraatio on onnistunut kuvataidekasvatuksen toiminnassa oppilastöissä ja -reflektioissa. Integraatiota tulisi kehittää yhteisopettajuuden kautta. Tutkimustuloksia voidaan käyttää kesälukioleirin toiminnan kehittämisessä.

Avainsanat: *oppiaineintegraatio, kestävä kehitys, arktinen paikkaperustaisuus, valokuvakasvatus*

Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi X

University of Lapland, Faculty of Art and Design

The title of the pro gradu thesis: Arctic Timetrek Summercamp as a Meeting Place for Art and Science

Author(s): Henna Mattila

Degree programme / subject: Art Education

The type of the work: Pro gradu thesis

Number of pages: 78, attachments (10)

Year: Spring 2022

Summary:

This thesis is about integration of visual arts and science at the Arctic Time Trek Summercamp in Utsjoki in the summer of 2021. In my art-based research, the research questions are: *how did the integration take place in the camp and how should integration be developed in the summer camps in the future?* I also look at the themes that emerge as a product of the art activities and the effectiveness of the planning process of the camp.

The study is located in the field of visual arts education and its theoretical framework is found in the integration of science and art in the field of sustainable visual arts education, as well as photography education, which takes place on a site based location in an Arctic environment. The research material consists of student work, voice-recordings, photographs and the researcher's own notes. The key themes of the study are photography education and the integration of science into art education. The summercamp culminated in the festivities of the art exhibition that took place in the last evening of the camp. My research shows that the integration of science has been successful in fine arts education, which can be seen in the artworks and reflections of the students. Integration should be developed in the practice of co-teaching. The research results can be used in the development of future summercamps.

Keywords: *integration, sustainable development, arctic environment, photography education*

I give a permission for the pro gradu thesis to be read in the Library X

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	4
2 TUTKIMUKSEN KONTEKSTI	7
3 TUTKIMUKSEN KESKEISET KÄSITTEET	10
3.1 Oppiaineintegraatio ja tieteen integraatio taiteessa	10
3.2 Kestävän kehityksen kuvataidekasvatus	15
3.3 Arktinen paikkaperustaisuus	18
3.4 Valokuvakasvatus välineenä tutkia luontoa ja maisemaa	23
4 TAIDEPERUSTAINEN TOIMINTATUTKIMUS	28
5 KOHTI LEIRIN TOTEUTUSTA	33
5.1 Yhteistä suunnittelua taiteen osuudesta	33
5.2 Valokuva ja nykytaide lähtökohtina oppimiselle	35
5.3 Tulevaisuuden näkymiä valokuvan keinoin	36
6 LEIRILLÄ UTSJOKISUUN KOULULLA	39
6.1 Tutkijana tarkkaillen ja osallistuen	39
6.2 Tiedettä, taidetta ja tulevaisuusnäkymiä	40
6.3 Vaelluksen tehtävä	43
6.4 Loppujuhla	45
7 TIETEEN INTEGRAATIO TAITEESSA	47
7.1 Tutkimusluvut ja aineisto	47
7.2 Nykytaide vaikuttaa	48
7.3 Tulkintoja tulevaisuusnäkymistä	51
7.4 Opiskelijoiden onnistumisia	58
8 KEHITTÄMISEHDOTUKSET	59
LÄHTEET	62
LIITTEET	68

1 JOHDANTO

Tässä pro gradu - tutkielmassa tarkastelen kuvataiteen ja tieteen oppiaineiden integraatiota kesälukioleiriympäristössä. Tutkimukseni kysyy, miten kehittää toimintaa, jossa tiede ja taide yhdistyvät kahden viikon kokonaisuudeksi. Tutkimukseni tähtää oppiaineintegraation kehittämiseen, jossa tavoitteena on osallistujien kokemuksen vahvistaminen tieteen ja taiteen vuoropuhelusta. Tutkielmani tutkimuskysymykset ovat: *miten integraatio tapahtui leirillä ja miten integraatiota tulisi kesälukioleirillä tulevaisuudessa kehittää?*

Taideperustaisessa tutkimuksessani lähtökohtani ovat oma kontribuutiosi kesälukioleirin onnistumiseen, oma reflektiosi roolistasi kokonaisuudessa ja oppijoiden reflektiot kuvataiteen opetuksessa. Tutkijana olen seurannut ja osallistunut kesälukioleirin suunnitteluun alusta toteutukseen asti. Taideperustaisessa tutkimuksessani lähtökohtana on, että opettaja toimii tutkijana, tarkkailijana ja osallistujana (Jokela, Hiltunen, Härkönen 2015, s. 434), mikä mahdollisti myötäelämisen kurssilaisten töiden kehittämisessä, ollessani leirillä mukana kaikessa toiminnassa tieteen opetuksen tunneista vapaa-ajan viettoon. Kesälukioleirin luonteen ja paikkavalinnan johdosta leirillä oli myös mahdollisuuksia erityiseen paikkasidonnaiseen oppimiseen arktisessa ympäristössä.

Pro gradu - tutkielmani käynnistyi syksyllä 2019, jolloin aloimme suunnitella Arktisen Aikavaelluksen kesälukioleiriä, jossa tiede ja taide yhdistyisivät kahden viikon mittaisessa kokonaisuudessa Utsjoella. Utsjoella on vuosien saatossa ollut useita kesälukioleirejä, mutta Arktisen Aikavaelluksen kesälukio järjestettäisiin nyt ensimmäistä kertaa tällä teemalla ja Aikavaelluksen polun yhteydessä, ja se aukaisisi uusia yhteistyönäkymiä yliopistojen ja lukio-opetuksen sekä Turun ja Lapin yliopistojen tutkijoiden yhteistyölle. Maailmanlaajuinen COVID-19 pandemia siirsi kesälukioleiriä vuoden 2020 heinäkuusta vuoden 2021 heinäkuuhun, jolloin pääsimme toteuttamaan kahden viikon leirin koronaturvallisesti Utsjoella 19.-30.7.2021. Kesälukiossa kohtasivat paitsi luonnontieteet ja taideaineet, myös alan huippututkijat ja taiteilijat.

Tavoitteena leirillä oli tieteen ja taiteen opetuksen yhdistämisen kautta tarjota kokemuksellisia lähestymistapoja siihen, miten luonnontieteen ja nykytaiteen näkemykset voivat yhdessä ilmentää maailman ilmiöitä eri tavoin. Tutkielmassani myös tarkastelen

sitä, miten voidaan luoda käytänteitä ja toimintatapoja, joilla kehittää kuvataideopetusta ja arktisessa ympäristössä tapahtuvaa tiede ja taide kesälukioleiriä, jossa oppiaineiden yhdistäminen avaisi uusia kokemuksellisia lähestymistapoja opetukseen. Tutkielmassa lähestyn myös sitä, miten voidaan kehittää oppiaineiden integraatiota ja mikä oli arktisen ympäristön ja siinä vaeltamisen vaikutus leiriin.

Tieteen ja taiteen yhdistäminen mahdollistaa tieteellisten maailmankuvien katsomisen vaihtoehtoisten ilmaisumuotojen kautta ja vuorovaikutus kahden alan välillä tarjoaa tavan visualisoida, kokea, käsitellä ja oppia suuria käsitteellisiä kokonaisuuksia. Luonnontiede ja nykytaide yhdessä ilmentävät maailman ilmiöitä eri tavoin ja taiteellinen toiminta mahdollistaa toisin tietämisen ja kokemuksellisuuden.

Vuonna 2021 käyttöön otettu Lukion opetussuunnitelma painottaa laaja-alaisissa tavoitteissa monitieteistä osaamista, joka tukee ajattelun, näkemysten ja toiminnan eettisten, esteettisten ja ekologisten arvolähtökohtien pohdintaa. Painotus on mm. tiedon luotettavuuden arvioimisen oppimisessa, monilukutaidon syventämisessä, sekä uteliaisuudessa löytää, tulkita ja tuottaa tietoa. Opetussuunnitelmassa myös painotetaan tulevaisuuden kannalta kestäviä ratkaisuja, joissa otetaan huomioon ympäristö, arvioiden vaihtoehtoisia tulevaisuusskenaarioita yksilön, yhteisöjen ja ekosysteemien kannalta. (Opetushallitus 2019, s. 63) Tämä painotus on erityisen tärkeä valmistaessa lukiolaisia lukion jälkeiseen elämään ilmastonmuutoksen ja muiden globaalien kriisien keskellä. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteena on siis myös oppiminen taitojen käyttämiseen opiskelussa, työssä, harrastuksissa ja arjessa, luoden edellytyksiä tiedoille ja taidoille, joiden avulla kohdata muutosta digitalisoituvassa ja monimutkaistuvassa maailmassa, osaamisen auttavan opittujen tietojen ja taitojen suuntaamisen käytännön elämään (Opetushallitus 2019, s. 9-10).

Lukion laaja-alaiset oppimisen tavoitteet ovat jatkoa opetuksen eheyttämisen tavoitteista peruskoulun opetuksessa. Eheyttämisen tavoitteena perusopetuksessa on tehdä mahdolliseksi asioiden välisten suhteiden ja keskinäisten riippuvuuksien ymmärtäminen, oppien yhdistämään ja ymmärtämään asioiden välisiä suhteita ja keskinäisiä riippuvuuksia. Painopisteenä on myös eri tiedonalojen tietojen ja taitojen jäsentämisessä vuorovaikutuksessa toistensa kanssa, sekä opiskeltavien asioiden merkityksen

hahmottamisessa oman elämän, yhteisön sekä yhteiskunnan ja ihmiskunnan kannalta. (Opetushallitus 2014, s. 31)

Myös STEAM-perustainen (Science - Technology - Engineering - Art - Math) oppiminen auttaa hahmottamaan teknologian mahdollisuuksia, ja monitieteinen ja aineiden välinen työskentely auttaa ymmärtämään kokonaisuuksia, lisäten henkilökohtaista merkityksellisyyttä kuvataiteen kautta. Kuvataiteessa STEAM-ajattelu on toteutunut jo ennen kuin siitä on puhuttu (mm. geometrian ymmärtäminen, kolmiulotteinen hahmottaminen) ja oli teknologia saavutettavissa tai ei, mahdollisuuksina ovat ennakkoluuloton tutkiminen, luovuus, osallisuus, vertaisoppiminen, oppiaineiden välisyys, teknisten taitojen ja ymmärryksen lisääntyminen ja innovatiivinen ajattelu. Luonnon tarkastelu voi olla taiteellista tuottamista ja biologista tutkimista samaan aikaan ja oman luontokokemuksen vahvistamista ja rakentamista. (Opetushallitus, 2022)

Tutkielmassani tarkastelen tieteen teemojen käsittelyä nykytaiteen keinoin ja miten ne ilmenevät kuvataidekasvatuksessa arktisessa kesälukioympäristössä oppiaineintegraation valossa, sekä millaisia painopisteitä ja ajatuksia voidaan löytää opiskelijoiden töistä. Tarkastelen myös sitä, miten tieteen luennot vaikuttivat opiskelijoiden taiteeseen ja millaisia heidän tulevaisuusnäkymät ovat tieteen valossa ilmaistuna nykytaiteen keinoin, sekä mitä asioita opiskelijat nostavat esiin arktisesta ympäristöstä heidän taiteessaan. Tutkielmassani tähtään oppiaineintegraation kehittämiseen.

2 TUTKIMUKSEN KONTEKSTI

Kesälukioleirin paikkana Utsjoki on ainutlaatuinen; Ylä-Lapissa sijaitseva Suomen ja Euroopan unionin pohjoisin kunta on Suomen ainoa kunta, jossa on saamenkielinen enemmistö. Saamelaiset olivat pitkään alueen ainoita asukkaita, tällä hetkellä noin puolen puhuen saamea äidinkielenään. (Utsjoki, 2022) Keskustassa voi ihailia kauniita tunturimaisemia tuntien jäämereltä puhaltavan raikkaan tuulen ja tärkeä maamerkki on Teno-joen yli kulkeva Saamen silta, joka yhdistää Utsjoen kuntakeskuksen Norjan puolen Teno-kuntaan. Kesälukioleiri ajoittui myös yöttömän yön aikaan, jolloin aurinko ei laskenut Utsjoella ollenkaan.

KUVA 1

Arktisen Aikavaelluksen yhteistyökumppanien logot.

Kollaasi: Henna Mattila, 2021.

Kesälukio toteutettiin Ohcejoga Utsjoen Ursa ry:n, Aikavaellus ry:n, Turun yliopiston, Lapin yliopiston ja Kesälukioseuran yhteistyönä. Kesälukiota rahoitti myös Pohjoisen

Lapin Leader, Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto ja Metsähallitus. Arktisen Aikavaelluksen hankkeen käynnistysvaihe oli toukokuussa 2019, kun kesälukiomuotoisia kurssitapahtumia alettiin hahmotella Aikavaellus-polun ympärille. Tämä tunturivaellusreitti on 14 kilometriä pitkä ja kulkee tunturikoivikossa, maisemien keskellä Utsjoen paljakalla. Nimensä reitti on saanut matkan varrelle ripotelluista 15:sta infotaulusta, jotka kertovat luonnontieteen näkökulmasta maailman synnystä, kylttien loppuen nykypäivään, unohtamatta paikallista näkökulmaa saamelaismytologian ja -kulttuurin muodossa. Reitti lähtee alkuräjähdyksestä Nammajärveltä Paistunturin erämaa-alueelta ja jatkuu Härkävaaran kautta kirkolle, Vuolleseavttetvarrin huipulle, Johtalanvaaralle ja päättyy Annagurravaaran juurelle nykyaikaan. (Aikavaellus, 2020)

Kesälukioleirin keskuspaikaksi suunniteltiin aluksi olevan Turun yliopiston Lapin tutkimuslaitos Kevo, mutta monen mutkan kautta paikaksi mahdollistui Utsjokisuun uusi koulukeskus. Joukkioimme majoittui sekä Lapinkylään, että Hotelli Utsjokeen. Kesälukioon kuului tiede- ja taidekurssien lisäksi opaskoulutusta parille osallistujalle, joka huipentui viimeisten päivien aikavaelluksen vaeltamiseen. Leirille kuului myös yöttömän yön konsertti keskiyöllä Utsjoen kirkossa 24.-25.7.2021 välisenä yönä. Kesälukioleirin rehtorina toimi Juhani Harjunharja, tieteen vararehtorina Dos. Kirsi Lehto Turun yliopistosta ja kuvataiteen vararehtorina kuvataidekasvatuksen professori TaT, dosentti Mirja Hiltunen Lapin yliopistosta.

Kesälukioleirin kahden viikon ajalla oppilaat suorittivat pääsääntöisesti kaksi lukiokurssia; Astrobiologian perusteiden temaattisen kokonaisuuden ja kuvataiteen kurssin “Kohti aikaa ja sen taa” (KU4). Osa oppilaista osallistui vain tieteen kurssille ja osa vain kuvataiteen kurssille. Tieteen kurssiin kuului 38 tuntia luento-opetusta ja ryhmätyö, perehtyen maailmankaikkeuden, Maa-planeetan, elämän edellytysten sekä Maan eliökunnan syntyyn ja kehitykseen ja niiden keskinäisiin vuorovaikutuksiin, pohtien elämän mahdollista esiintymistä muilla taivaankappaleilla sekä teknisen sivilisaation kehittymismahdollisuuksia tulevaisuudessa. Kurssilla myös opittiin miten kosminen kehitys ja planeetan olosuhteet ovat tuottaneet elämän perusedellytykset, mitä elämä on, miten se on syntynyt ja kehittynyt Maa-planeetalla, ja miten eliökunta ja planeetan olosuhteet vaikuttavat toisiinsa. Kurssin opettajina toimivat emer. prof. Esko Valtaoja, FT Pasi Nurmi, Dos. Kirsi Lehto ja opiskelijat Aleksi Elovaara ja Kosti Koistinen Turun

Yliopistosta, FT Eija Tanskanen (Sodankylän geofysiikan observatorio), sekä teknisenä avustajana Katriina Halonen (Utsjoen saamelaislukion lehtori).

Kuvataiteen lukiokurssille “Kohti aikaa ja sen taa” sisältyi 38 tuntia luento-opetusta ja omaa taiteellista toimintaa. Kurssilla syvennyttiin FM Brita Turusen johdolla saamelaiseen maailmankuvaan, tähtitaivaan mytologiaan ja mielen maisemiin kuvittaen ja maalaten. Kokonaisuuden toisessa osassa tutkittiin johdollani arktista luontoa nykyvalokuvataiteen keinoja kokeillen ja abstrahoituja tulevaisuusnäkyymiä luoden. Tavoitteina oli tulkita nykytaiteen esimerkkejä hyväksikäyttäen taiteen yhteiskunnallisia merkityksiä ja syventää opiskelijan omaa kuvailmaisua, tutkien kuvataidetta tieteen ja taiteen välisesti. Kokonaisuudessa tarkasteltiin taidetta ja visuaalista kulttuuria identiteettien rakentamisen, kulttuuriperinnön välittämisen ja uudistamisen sekä kestäväen tulevaisuuden näkökulmista. Opiskelijat loivat teoksissaan arktisia tulevaisuusnäkyymiä harjaantuen myös sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen soveltamisessa. Kurssin aikana pystyi myös perehtymään sirkustaiteen ja performanssin perusteisiin performanssitaiteilija Hansi Harjunharjan johdolla.

Taidetta ja tiedettä yhdistänyt loppunäyttely sekä -juhla kokosi käsitellyt teemat yhteen moniaistisesti taidenäyttelyn, audiovisuaalisten teosten, musiikkiesityksien, sekä sirkustaiteen muodossa. Kuvataiteen osuus oli näyttelyssä esitettynä maailman synnystä ja aikajanasta kertovasta tieteen tuntien sanalliskuvallisen ryhmätyön vieressä. Loppujuhlaa varten rakennettiin yhteistyönä myös optinen ilmiö, camera obscura, vapaaseen luokahuoneeseen, jossa juhlaväki istuskeli ja ihaili Utsjoen keskustan tunturimaiseman piirtymistä pimeässä luokkatilassa. Loppujuhlassa kuultiin myös Utsjoen sivistysjohtajan Virpi Veskonniemen tervehdys ja juhlassa esiintyi myös palkittu utsjokelainen kirjailija, runoilija ja muusikko Niillas Holmberg.

3 TUTKIMUKSEN KESKEISET KÄSITTEET

3.1 Oppiaineintegraatio ja tieteen integraatio taiteessa

Integroivaa opetussuunnitelmaa voisi verrata verkkoon tai rihmatoon, jossa oppimisprosessissa opettajakeskeisestä tiedonjaosta ollaan siirrytty opettajan ja oppilaiden kokemien keskeisten teemojen etsimiseen. Opettaja johdattelee oppilaat kohtaamaan erilaisia tulkintoja maailmasta ja verkkomaisesti käsitteitä arvioidaan koko ajan uudelleen ja yhteyksiä etsitään uusissa konteksteissa. Integroivan taideopetuksen lähestymistavassa eri tieteenalojen ratkaisumallit lomittuvat. (Räsänen 2008, s. 131)

Kuvataideopetukseen liittyy myös muiden tiedonalojen sisältöjen kuvittamista tai eri alojen yhteisille teemoille ja käsitteille pohjautuvaa toimintaa, joka integraatiossa tarkoittaa erojen ja samankaltaisuuksien hyödyntämistä tutkimisessa, käsitteellistämässä ja esittämisessä. "Tutkimustulokset" julkistetaan taiteellisessa muodossa. (Räsänen 2008, s. 134)

Oppiaineiden integraatioon liittyy ajatus monitieteisyydestä, vaikka tiedonalojen ja kouluaineiden suhde on monimutkainen. Kuvataiteessa monitieteisyys näkyy erityisesti nykytaiteen taiteiden- ja tieteidenvälisyydessä. Tiedonaloja sovellettaessa integroivassa kouluopetukseen täytyy miettiä, opetetaanko ensin alan välineet vai etsitäänkö välineitä ongelman ratkaisemiseen. Integraation pohjautuen eri tiedonaloilla keskeisinä pidetyille tietorakenteille, käsitteille ja ideoille, olisi myös hyvä puhua tiedon alueista ja etsiä tärkeitä merkityksiä eri alojen reuna-alueilta, rajojen rikkomisesta. Taideopetusta tarkasteltaessa integroivan opetuksen tietoteoreettisiin lähtökohtiin kuuluu pyrkimys kokonaisvaltaisuuteen. (Räsänen 2008, s. 112-113)

Oppiaineintegraatiosta puhuttaessa puhutaan myös eheyttämisestä, joka tukee perusopetuksen yhtenäisyyttä ja tekee mahdolliseksi opiskeltavien asioiden välisten suhteiden ja keskinäisten riippuvuuksien ymmärtämisen. Tavoitteena on yhdistää eri tiedonalojen tietoja ja taitoja, jäsentäen niitä kokonaisuuksiksi vuorovaikutusta unohtamatta. Työskentelyjaksot ohjaavat oppilaita soveltamaan tietojaan, osallistuen tiedon yhteisölliseen rakentamiseen. Tavoitteena on hahmottaa koulussa opiskeltavien

asioiden merkitystä oman elämän ja yhteisön sekä yhteiskunnan ja ihmiskunnan kannalta, saaden aineksia maailmankuvansa laajentamiseen ja jäsentämiseen. (Opetushallitus 2014, s. 31)

Opetuksen eheyttämisessä siis jäsennetään opetussisältöjä laajoiksi kokonaisuuksiksi, joihin kuuluu monien eri ainesten sulauttaminen yhteen. Integraatio on asiakokonaisuuksien laaja-alaista hallintaa, ollen osa persoonallisuuden tasapainoista kehitystä. Opetus voi olla vertikaalista, jolloin oppiaineet ja oppimistilanteet järjestetään ajallisesti peräkkäin tai horisontaalista, jolloin toisiinsa liittyviä asioita opetetaan samanaikaisesti muodostaen kokonaisuuden. Opetussuunnitelmalähtöisesti integraatio on rakenteellista tai toiminnallista, jolloin rakenteellisessa puhutaan joko tietoaikaisen uudelleenjärjestelystä tai toiminnallisessa sisäisestä integraatiosta, jossa keskitytään oppimiseen ja motivoitumiseen liittyviin tekijöihin. Ulkoisessa integraatiossa tarkastellaan opetussuunnitelmaa ja opetusta muokkaavia sosiaalisia ja yhteiskunnallisia tekijöitä. (Rissanen 2016, s. 75-76) Tässä tutkielmassa tavoiteltava integraatio on horisontaalinen oppiaineintegraatio, jolloin toisiinsa liittyviä asioita opitaan samanaikaisesti tavoitellen yhtenevää kokonaisuutta sisäisen integraation kautta.

Oppiaineintegraatioon liittyy myös ilmiöpohjainen oppiminen, joka on pedagoginen lähestymistapa opetuksen eheyttämiseen ja pyrkii myös usein eri oppiaineiden sisältöjen integroimiseen monialaiseksi kokonaisuudeksi. (Manninen 2021, s. 30) Ilmiöpohjaisessa opetuksessa tietoja ja taitoja opetellaan koulun oppiainerajoja ylittäen ja tässä mielessä ilmiöpohjaisuus tarkoittaa pitkälti samaa kuin integraatio. Ilmiöpohjainen opetus liittyy läheisesti tutkivaan oppimiseen, ongelmaperustaiseen oppimiseen ja projektioppimiseen, eron ollessa integraatioon se, että ilmiöt eivät nouse vain oppiaineiden sisällöistä vaan niiden tulee nousta oppilaiden, koulujen, kylien, kaupunkien ja yhteisöjen arjesta, antaen kontekstin tiettyyn paikkaan ja tilanteeseen, tehden ilmiöpohjaisesta opettamisesta ja oppimisesta paikka- ja tilannesidonnaista. (Granö, Hiltunen & Jokela 2008, s. 5-6)

Integroivassa taideopetuksessa yhdistetään eklektisesti taidekasvatusmalleja ja pyritään oppiaineiden väliseen integraatioon. Tavoitteellisena voidaan pitää sitä, että opittua voidaan hyödyntää muissa kouluaineissa ja elämässä kuvallisten tehtävien lisäksi, luoden siltoja oppilaan elämämaailman ja taidemaailman välillä, kun opetus pyritään kytkemään oppilaan kehitysvaiheeseen ja arkeen. Kun oppimisenäkemys on

kokemuksellis-konstruktivistinen, oppimisen tulisi rakentua aikaisempien kokemusten ja tietojen varaan. Tämä voi toisaalta myös rajoittaa oppimista ja tulisi myös tarjota sellaisia kokemuksia, jotka kyseenalaistavat vanhaa tietoa ja laajentavat oppimiselle asetettuja rajoja. Elämismaailman ja taidemaailman ilmiöitä voidaan siten lähestyä ristiriitaisten, mutta toisiaan täydentävien tutkimisen tapojen avulla. (Räsänen 2008, s. 102-103) Taiteen integraatio ei ole suunniteltu korvaamaan taidekasvatusta, vaan laajentamaan oppimismahdollisuuksia taiteessa, opettajan tarjoten parempia “oppimismahdollisuuksia” opiskelijoille. (Krakaur 2017, s. 14)

Oppiainejakoisuus ja niiden pirstaleisuus tulee esille erityisesti yläkoulussa, jossa oppilaat vaihtavat lennossa aineesta toiseen, tuntien seuratessa toisiaan. Kun opitut asiat säilötään omiin lokeroihinsa ja seuraavalla tunnilla avataan aina uusi lokero, näiden lokeroiden välille ei jää avointa ovea, jossa tieto kulkisi ja yhdistäisi opitut asiat kokonaisuuksiksi. (Rissanen 2016, s. 129)

Monitieteisen kasvatuksen ja syvällisen integraation keskeinen haaste on opettajien yhteistyö sekä oppiaineiden säilyminen itsenäisinä eikä pelkästään toisen aineen työkaluna. Erityisesti tämä haastaa taidekasvattajia selkiyttämään kuvataiteen oppiaineen luonnetta ja sen roolia integraatiossa, kun yhteiskunta ja taidemaailma muuttuvat tiedon- ja oppimiskäsityksien mukana. (Räsänen 2008, s. 111)

Integraatiota voidaan pitää kuitenkin helppona, jos luullaan eheyttämisen olevan käytännön opetustyössä sitä, että tunnilla puhutaan myös toisen oppiaineen sisällöistä. Usein integroitavan oppiaineen katsotaan olevan äidinkieli tai kuvataide, jos toisen oppiaineen tunnin kulkuun kuuluu kirjallisia ja kuvallisia taitoja harjoittava tehtävä, milloin kyseenalaista on, miten silloin äidinkielen tai kuvataiteen kannalta tekeminen on tavoitteellista ja oppiaineen sisältöjä syventävää. (Manninen 2021, s. 21)

Kuvataide oppiaineintegraation ytimessä muiden aineiden rinnalla tuo taiteelle ominaiset oppimisen tavat hyödyntämään kokonaisuutta. Monialaisella opetuksella on opetusmenetelmänä paikkansa ja opetuksen eheyttämällä perustellut tavoitteensa, mutta oppiainekohtaista asiantuntemusta se ei voi korvata. Monialaisen ja ilmiöpohjaisen opetuksen saama kritiikki pelkää oppiaineiden perustietojen oppimisen puolesta, vaikka poikkitieteellistä ja taideperustaista oppimista ei tulisi nähdä korvaavana menetelmänä

vaan tietoja laajentavana ja syventävänä menetelmänä. Monialainen opetus ei ole siten oppiainejakoisuuden korvaava menetelmä, vaan soveltava, laajempaa ymmärrystä rakentava ja omakohtaisia yhteyksiä tuottava. (Manninen 2021, s. 22)

Taiteen integraatio on ajankohtaista nykyaikana, kun painopiste on siirtymässä tiedon siirtämisestä tiedon ymmärtämiseen, samalla kun ajankohtaisia ilmiöitä käsittelevän ja eri tieteen alojen menetelmiä hyödynnetään nykytaiteen monialaisessa keskiössä. (Manninen 2021, s. 20) Taide- ja taitoaineiden oppimiskäsityksessä taidetta, taitamista ja tietämistä ei eroteta toisistaan ja näissä oppiaineissa tieto kehittyy ja ilmenee toiminnassa oppimisen prosessissa sekä tuloksessa. Integroivassa taideopetuksessa korostuu aistien, havaintojen ja tunteiden merkitys tiedon rakentamisessa, painottaen kokemusten kulttuurista ulottuvuutta. (Räsänen 2010, s. 48) Tiedon integraatio tapahtuu taiteessa, kun eri tiedon alojen yhteisiä tekijöitä yhdistyy ja eri tiedonalat risteävät. Taiteessa integroituu myös oppijan jokapäiväinen arkitieto tiedonalojen tiedon kanssa ja taideteokset tulevat merkityksellisiksi, kun ne nähdään kulttuurisessa kontekstissa ja kulttuuri tulee ymmärrettäväksi taiteen kautta. (Venäläinen 2019, s. 135)

Luonnontieteellinen tietokaan ei ole täysin objektiivista, sillä se on riippuvaista valitusta näkökulmasta, kysymyksistä ja mittauslaitteista, mikä ajattelumallina vaikuttaa taiteeseen ja sen teoretisointiin, sillä perspektiivisyyden periaatteen mukaan kaikki on tulkintaa, kuten taide. Perspektiivisyys sopii taiteeseen, sillä tekijä on tavallaan sisäänrakennettu teokseen: maailma tai edes yksittäinen ilmiö ei mahdu yhteenkään teoriaan, jolla voidaan kyseenalaistaa luonnontieteen ensisijaista roolia luonnon kuvaajana. Tieteen perspektiivi toisaalta rajaa sen, mitä voidaan lukea luotettavaksi tiedoksi, joten perspektiivisyys tarkoittaa eri asioita tieteessä ja taiteessa. (von Bonsdorff 2006, s. 162) Taiteen välittämän tiedon korostamisella voidaan kuitenkin perustella taiteiden kulttuurista ja yhteiskunnallista arvoa, korostaen sitä, että taide voi välittää tietoa, joka ei yhtä hyvin välity muulla tavoin. (von Bonsdorff 2006, s. 158)

Taide ja tiede pyrkivät kummatkin kuvaamaan ja ilmentämään ympäristöä ja ne eivät ole toisilleen vastakkaisia, vaan pikemminkin toistensa täydentäjiä. Niiden kielet ovat erilaisia ja ne avaavat ympäristön merkityksiä omilla käsitteillään ja omista näkökulmistaan käsin. Perinteisesti tieteen kielessä pyritään yksiselitteisyyteen ja tarkkoihin merkityksiin, taiteen esittäen asiat moniselitteisesti: taide avaa merkityksiä yhtä uudelleen ja houkuttelee uusiin

muutoksenalaisiin merkityksenantoihin. Taiteen ja tieteen marginaaleissa tapahtuu mielenkiintoista sekoittumista: ympäristötaide lähenee maantiedettä ja humanistinen maantiede puolestaan taidetta. (Jokela 1999, s. 14)

Tiedettä nykytaiteeseen integroi valokuvataiteilija Marja Pirilä, jolla on myös biologitausta. Pirilä on erikoistunut camera obscura tekniikkaan ja hänet tunnetaan kuvista, joissa sisä- ja ulkotila luovat omanlaisensa todellisuuden, sulautuen toisiinsa. Teoksien keskiössä on valo ja yhteistyössä Petri Nuutisen kanssa hän on laajentanut camera obscura tekniikkaa myös kolmiulotteisiin teoksiin. (Kuvataiteilijamatrikkeli) Camera obscura on optinen ilmiö, mikä tarkoittaa pimeää huonetta. Pimennettyyn huoneeseen tehdään pieni reikä ikkunan kohdalle ja reiästä tulevan valon kautta näkymä ulkoa kuvautuu vastapäiselle seinälle, ylösalaisin. Camera obscuralla on oma historiansa tiedemiehien apuvälineenä Aristoteleesta Leonardo da Vinciin, ja sitä on käytetty muun muassa auringonpimennyksen tutkimiseen. Camera obscuran käyttö yleistyi 1500-luvun aikana, jolloin tieto maailmasta lisääntyi ja alettiin kaivata kuvia, jotka vastaisivat todellisuutta tieteellisen tarkasti. (Saraste 2010, s. 14-15)

Viimeaikojen teknologinen kehitys on mahdollistanut biotaiteen alan kehittymisen, jonka keskiössä on tieteen ja taiteen kokeellinen vuorovaikutus. Tämän taidemuodon tiimoilla voidaan hakkeroida ihmiskehoa, tutkia uusia ja tuntemattomia elämänmuotoja ja tehdä maalauksia käyttäen hyväksi bakteereja ja hiivoja. Biotaide ei ole enää eristäytynyt taidemuoto laboratorioden kätköissä, vaan valtionpalkinnon saanut kansainvälisen Suomen biotaiteen seuran mukaan biotaidetta on nykyään helpompi tehdä kuin esimerkiksi 10-20 vuotta sitten. Taiteilijoita on aina kiinnostaneet uudet ilmaisumuodot ja teknologiat, joilla käsitellä yhteiskunnallisia ja eettisiä kysymyksiä, siten biotaiteen ja tieteen liitto on luonnollista jatkumoa taiteen kehittymiselle. Esimerkiksi petrimaljan pohjalle tehdyn hiivagrammin, hiivan avulla tehdyn maalauksen, äärellä voidaan tutkia omaa luontosuhdettaan, mikä heijastuu Maapallon yleisestä tilasta ja biodiversiteetin katoamisesta. (Mankkinen, 2020)

Luonnontieteistä kiinnostunut skotlantilainen taiteilija Katie Paterson kuvaa töissään maapallon aikaa ja kehitystä, sekä ihmisen vaikutusta maantieteellisenä voimana. Paterson tekee yhteistyötä kansainvälisesti tieteilijöiden ja tutkijoiden kanssa, kaventaen etäisyyttä katsojan ja maailmankaikkeuden etäisimpien osien kanssa. Taiteilija perusti sadan vuoden

kestävän *Tulevaisuuden Kirjasto* projektin vuonna 2014 Osloon, Norjaan, jossa katsotaan tulevaisuuden sukupolvia kohti, kutsuen joka vuosi eri kirjailijan kirjoittamaan teoksen, jotka säilytetään lukemattomina vuoteen 2114 asti. (Future Library) Patersonin teoksiin kuuluu myös muun muassa hänen perustama puhelinyhteys Islantiin, johon soittamalla voi kuunnella jäätikön sulamista reaaliajassa. Äänen kuunteleminen toimii kuin elegiana katoavalle maisemalle. Teoksessaan *Totality* Paterson pohtii sitä, voiko maan ajankulun kokea aistillisena kokemuksena. Isokokoisien peilipallon pinnalla ovat läheltä tarkasteltuna lähestulkoon kaikki ihmiskunnan dokumentoimat auringonpimennykset ja nämä yli 10 000 auringonpimennystä heijastavat valoa ympäröiville seinille. (Paterson, 2021)

3.2 Kestävän kehityksen kuvataidekasvatus

On melko yleistä, että kulttuurinen kestävyys liittyy kulttuurisesti ja historiallisesti arvokkaiden perintökohteiden säilyttämiseen. Toisin kuin muut kestävän kehityksen ulottuvuudet – ekologinen, sosiaalinen ja taloudellinen – kulttuurinen kestävyys vaikuttaa yleisölle epämääräiseltä, usein merkityksettömältä käsitteeltä. Se on, kuten kestävän kehityksen teoriat kaiken kaikkiaan, melko monimutkainen käsite, joka poikkitieteellisyydessään vaatii enemmän tieteidenvälistä tutkimusta. (Härkönen 2021, s. 38)

Taiteilijoiden teokset tekotavasta huolimatta voivat liittyä hyvinkin läheisesti sosiaalisiin konteksteihin ja saavat vaikutteita ajankohtaisista asioista. Taiteilijat tutkivat ideoita, konsepteja, kysymyksiä ja käytäntöjä, jotka tutkivat menneisyyttä, nykyhetkeä ja tulevaa. Kriittisen ajattelun opettaminen on osa kestävästä kehitystä, joka lisää oppilaiden valmiutta arvojen ja aktiivisen osallistumisen tärkeyden tunnistamiseen. Kestävän kehityksen taideprojektit tarjoavat kriittisen ja luovan ajattelun yhdistelmiä, usein keskittyen tuomaan ristiriitoja julki ja voimaannuttamaan katsojat ja osallistujat muuttamaan epäoikeudenmukaisia olosuhteitaan. (Jónsdóttir 2017, s. 8) Tässä tutkielmassa kestävän kehityksen käsitettä tullaan käyttämään arvona kriittisen ajattelun taustalla ja sen lähtökohdista inspiroituen teemme taideprojektin.

Taiteen kautta kyetään käsittelemään vaikeitakin asioita, kuten arvoja ja merkityksiä teknisten alojen ja luonnontieteiden objektivoinnista poikkeavalla tavalla. Pohjoisessa lännessä nautimme tasaisesta elintason noususta, vaikka olemme kiusallisen tietoisia esimerkiksi tuloerojen kasvusta, ilmaston lämpenemisestä, muovin aiheuttamista ympäristöhaitoista ja tehotuotantoeläinten kärsimyksestä. Konsumerismi perustuu ajatukseen, että mahdollisimman suuri kuluttaminen on hyväksi taloudelle ja siten myös hyvinvoinnille, globalisaation yhdessä välineellistävän asenteen kanssa mahdollistaen massatuotannon edullisesti ja tehokkaasti. Asioita voidaan tarkastella taiteen sisällön ja muodon keinoin, kritiikin kohdistuen tietoisesti maailmassa koettuihin epäkohtiin. Taide voi havaitsemisen, kokemisen, ajattelun, tietämisen ja viestimisen tavoin ja keinoin luoda muutosta nykymaailmassa, ottaen kantaa tieteen valtakursseista poikkeavin tavoin sosiaalisten ja ympäristökriisien aiheuttamiin muutoksiin. (Foster 2017, s. 44-45)

Nykyisessä maailmassa, jossa oppilaat kohtaavat ympäristökriisit ja sosiaaliset epävarmuudet, voi kasvatuksen kautta käsitellä laaja-alaisempaa ymmärrystä sosiaalisten ja ekologisten ongelmien kytköksistä ja auttaa kokemaan ja näkemään nykytaiteen avulla asioita eri tavoin ja luomaan toivoa kestävämmästä tulevaisuudesta. Nykytaide toimintamuotona voi nostaa esiin kokonaisvaltaista kehollista tietoa, toisaalta nykytaiteen kritiikin osuessa myös siihen, millaista tietoa arvostamme modernismin oletuksiin nojaavassa maailmassa. (Foster 2017, s. 53) Vaikka perinteisesti tiede on nähty ensisijaisena ja taiteen luoma kokemuksellinen tieto toisarvoisena, taiteen merkitysten avaaminen on ekososiaalisen oikeudenmukaisuuskasvatuksen kontekstissa arvokasta, nähden tieteen ja taiteen täydentäviksi tavoiksi hahmottaa maailmaa. (Foster 2017, s. 37)

Kestävä kehitys ei ole kuitenkaan saavutettava päämäärä, vaan jatkuva oppimisen polku kohti tavoiteltavaa muutosta, vaikuttaen moraalisiin oletusarvoihin. Kestävä kehitys tarvitsee yksilön ja yhteisön osallistumista kyseenalaistaen vallitsevia ei-kestäviä tapoja. Monitieteinen lähestymistapa mahdollistaa uudet perspektiivit ja tiedon tyyppin, ja ihmisen vaikutus luonnonvaroihin ja kulttuurien kestävyys on ollut tiedossa jo kauan. (Jónsdóttir 2017, s. 3)

Ympäristökasvatuksen yhteydessä havaittu ympäristöahdistus lisää painetta käsitellä vaikeita tunteita ympäristökasvatuksessa, kiinnittäen huomiota siihen, miten ympäristöahdistusta käsitellään opetustilanteissa: lisääkö se vain ahdistusta?

Ilmastonmuutostietoisuuden kasvattaminen ei sinänsä pahenna ahdistuneisuutta, jos toimintamahdollisuuksia ongelmien lievittämiseksi on tarjolla, mutta ympäristöahdistuksen käsittelyä helpottaa, jos aiheen prosessointi on julkisesti hyväksyttyä. (Pihkala 2008, s. 36-37)

Hyvinvoinnin käsitteen voidaan liittää kestävän kehityksen määritelmään, ja tulkintoihin hyvinvoinnista ja hyvän elämän käsitteistä vaikuttavat vallitseva kulttuuri sekä yksilön kansallisuus, sukupuoli, ikä, asema ja sosiaalinen luokka. Kestävästä kehityksestä puhuttaessa on tavallista puhua kolmesta eri kehityksen osasta: ympäristöstä, sosiaalisesta ja taloudellisesta. Yhdistyneet Kansakunnat ja UNESCO ovat asettaneet kestävän kehityksen ohjelman tavoitteet ja että nämä tavoitteet voivat täytyä, täytyy kaikkien osallistua. Näiden tavoitteiden mukaan opettajien tulisi rohkaista oppilaitaan olemaan sukupolvi, joka muuttaa maailmaa. (Jónsdóttir 2017, s. 2)

Kestävän kehityksen kasvatus voidaan lukea kriittiseksi pedagogiikaksi sen demokraattisten tasa-arvoajattelun johdosta. Oman asemansa tiedostamisen kautta voidaan alkaa vaikuttamaan yhteiskunnassa ja aktiiviset kansalaiset kehittävät edellytyksiä globaalille edistymiselle. (Jónsdóttir 2017, s. 7). Nykytaidekasvatuksen merkittävin pedagoginen mahdollisuus on vaihtoehtoisissa ajattelumalleissa ja toisintekemisessä. Välineenä kriittisen ajattelun kehittämiseen nykytaidekasvatus nähdään usein taiteellisen oppimisen lisäksi identiteetin tarkastelun ja sosiaalisen tiedostamisen projektina, mutta voi olla tärkeä myös ympäristötietoisuuden herättelijänä näin ekososiaalisen kriisien aikakaudella. Kun kasvattaja antaa välineitä modernistisen todellisuuskäsityksen haastamiseen ekososiaalisen oikeudenmukaisuuden viitekehityksen kautta, autetaan oppijaa näkemään sosiaalisten ja ekologisten ongelmien yhteys, jolloin taiteen avulla voidaan luoda myös “vaihtoehtoisia toimintamalleja” ja tuoda näkymätön näkyväksi, merkityksellistäen asioita. (Foster 2017, s. 51)

Nykytaiteen tekeminen ja kokeminen on kasvattavaa, mutta myös ekososiaalinen oikeudenmukaisuuskasvatus voi hyötyä nykytaiteellisesta “asenteesta”, antaen mahdollisuuksia tutkia ja paljastaa miten “totuudet” ovat syntyneet ja miksi niitä kerrotaan, sen lisäksi, että minkälaista tietoa tuotetaan. (Foster 2017, s. 40) Kun tarkastellaan ekososiaalisen oikeudenmukaisuuden viitekehystä, sitä voidaan käyttää apuna näkemään sosiaalisten ja ekologisten ongelmien yhteys ja antaa välineitä kasvattajalle

modernistisen maailmankuvan ja ihmiskäsityksen haastamiseen. (Foster 2017, s. 35) Populaari- ja visuaalinen kulttuuri, kuten mainokset ja uutiset, usein välittävät kestävän kehityksen arvoja, faktoja ja konflikteja, ja usein näyttävät sitä, mikä on tavoiteltavaa yhteiskunnassa. Tässä on myös yksi tapa, jolla edistää kestävästä kehitystä sekä kriittisesti, että luovasti. (Jónsdóttir 2017, s. 4)

Nykytaidekasvattaja voi herättää keskustelua siitä, miten aina ei tarvitse hallita tai omistaa, ja asioilla, esineillä taiteella ja oppimisella on arvoa myös ilman välineellisesti ja kaupallisesti mitattavaa hyötyä. Selkeää ekologista kannanottoa voi rakentaa muun muassa aineettoman tai luonnonelementeistä rakennetun teoksen kautta, samalla kun maailma on täynnä muovi- ja tekstiilijätettä. (Foster 2017, s. 46)

3.3 Arktinen paikkaperustaisuus

Suomalaisessa taidekasvatuksessa ympäristöajattelulla ja ympäristösuhteen pohtimisella on ollut tärkeä asema jo vuosikymmenien ajan, ja taidekasvatus voi luoda myönteisen tilan tulevaisuuden aktiiviseen rakentamiseen. Ympäristön ekologisia, eettisiä, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia kysymyksiä voidaan lähestyä kuvataideopetuksessa pohtien, keskustellen ja luoden tulevaisuutta taiteen keinoin. Parempi lähiympäristö, tuotteiden ja elämäntapojen kuvittelu ja visuaalinen kehittäminen voivat toimia opetuksen ympäristöorientoituneina lähtökohtina. (Ylirisku 2016, s. 41)

Paikalla ja sen merkityksillä on väistämätön merkitys sosiokulttuuriseen oppimiseen. Kun tarkastellaan kestävästä kulttuurista ja sen mahdollisuuksista kasvatuksessa, täytyy paikallisuutta ja paikantumista yhteisöjen kesken ymmärtää. Paikoilla ovat omat ekologiset, sosiaaliset ja kulttuuriset kokonaisuutensa, jotka ovat sosiaalisesti rakennettuja ja niistä löytyy ihmisten historiaa ja muistoja. Paikan kokemiseen vaikuttavat paikan ihmiset ja kulttuuri, aika ja kokemus, sekä ihmiset itse muuttavat paikkoja omien tekojensa kautta. (Härkönen 2021, s. 53)

Maiseman kehukset ovat aina kulttuuriset - olipa niiden sisältö sitten fyysisen luonnon

iömentämää luonnonmaisemaa, ihmisen vaikutuksesta muokattua kulttuurimaisemaa, korkealta paikalta avautuvia panoraamanäkymiä, maisemakuvia ja -maalauksia tai henkilökohtaisia mielentiloja. Maisema ei ole vain alue tai näkymä, vaan tapa nähdä ja jäsentää kulttuurisia ympäristöjä. Näkeminen on osittain subjektiivista, yksilön omaan elämänhistoriaan sidottua, mutta samalla intersubjektiivista, jolloin näkemistä ohjaavat yhteiset taustavaikuttimet. (Raivo 1999, s. 51)

Lapinmaisemaan liittyy voimakkaat stereotyyppiset ennako-odotukset; matkailun, mainonnan jne. luomat "tunturikuvat", meillä jokaisella ollen jonkinlainen mielikuva siitä millainen tunturi on, vaikka emme olisi siellä käyneetkään. Välillistä ja epäsuoraa paikan kokemusta synnyttävät myös taide ja tieteelliset kuvaukset, sekä koulujen perinteinen opetus. Nykyajan ihminen toimii yhä enemmän tällaisten välillisten ympäristökokemusten varassa ilman fyysistä suhdetta paikkaan. (Jokela 1999, s. 15)

Stereotyyppisessä Lapin maisemassa on aina tunturi ja matkailuesitteissä se häämöttää horisontissa tarunhohteisena ja turvallisena taustahahmona. Mainosten tunturit ovat täynnä mahdollisuuksia tuotteistamiseen ja kun luonnon konkreettinen hyödyntäminen on viety niin pitkälle kuin mahdollista, on maiseman tuotteistamisen vuoro. Enää ikiaikaisen hiljaisuuden säteileminen ei riitä, vaan tunturin valloittamisesta on tehty helposti toteutettava matkailutuote. (Tainio 1999, s. 47)

Yleisesti tiedetään, että ilmastonmuutos aiheuttaa odottamattomia kamppailuja arktisen alueen ihmisille. Elintavat pakotetaan määräytymään uudelleen tavalla, joka ei vastaa mitään aikaisempia lähihistorian haasteita. (Härkönen 2021, s. 29) Ilmastokriisi ja globalisaatio ovat merkittäviä ilmiöitä, jotka vaikuttavat arktisen alueen nykyisyyteen ja tulevaisuuteen, joten kestävyyttä tarkastellaan arktisen muutoksen osana, sen sisältäen kerrostuneita merkityksiä. Luonnonvarapolitiikkaa ja luonnonvara-alan kestävyyttä tarkasteltaessa luovat alat, luova talous ja taiteen ja kulttuurin merkitys kestävyuden yhtenä ratkaisuna saavat vähän huomioita, vaikka kestävä arktisen taiteen ja muotoilun verkosto (Arctic Sustainable Arts and Design) Arktisen yliopiston osana on tuottanut tietoa ja osaamista arktisesta taiteesta, muotoilusta ja taideteollisesta koulutuksesta. On olennaista tutkia, miten lisätä tietoisuutta ja ymmärrystä arktisesta muutoksesta ja kestävästä kehityksestä taiteen keinoin ja toisaalta tukea paikallisia yhteisöjä muutosten kohtaamisessa. (Huhmarniemi & Jokela 2020, s. 73-74)

Huolimatta siitä, että maantiedollisilla paikoilla on konkreettiset sijaintinsa, kulttuuriset merkitykset ne saavat elämästä, kokemusten ja kertomusten välittämällä. (Knuutila 2006, s. 7) Pohjoisten kansallisuuksien ja alkuperäiskulttuurien elämäntavan sekoittumisen johdosta on monikansallisesta ja -kulttuurisesta asetelmasta syntynyt vaikeasti avattavia sosiokulttuurisia haasteita. Näissä haasteissa on myös poliittisia ulottuvuuksia muuttuvan pohjoisen uuskolonialistisissa tilanteissa, kysymyksiä liittyen vahvasti ympäristön ja kulttuuri-identiteetin välisiin suhteisiin, joiden keskeisenä rakentamisen välineenä on taide. Pohjois-Skandinavian ja saamenmaan taiteilijat hyödyntävät ympäristön tuntemusta ja monietnistä taustaansa taiteessaan ja viime aikoina arktisen ja pohjoisen representoinnissa ja tutkimustiedon esittämisessä on huomio kohdistunut myös taiteeseen. Dekolonisaatio on pitkäjänteinen prosessi saamelaispedagogiikan kehittämisessä ja koulujen toiminnassa, joka edellyttää kolonisaation rakenteiden purkamista ja ehdottaa oppimistilanteiden siirtämistä luontoon, poroaidoille ja muihin luoteenomaisiin paikkoihin ja tilanteisiin. Pohjoisen tutkimuksen paradigma on siis pakottanut uudelleen arvioimaan sitä, kuinka taidetta opetetaan kouluissa ja yliopistoissa, nostamaan kulttuurisensitiivisen lähestymisen tärkeyttä taidekasvatuksessa ja ymmärtämään ja tukemaan kestävän kehityksen periaatteita kulttuurien muutoksessa. (Jokela 2016, s. 74)

Lappi näyttäytyy valitettavasti muille usein objektina, villiksi ja vapaaksi miellettyä marginaalialueena, arjen ulkopuolelle tuotettuna lomanviettopaikkana (Keskitalo-Foley 2006, s. 136-137) Yhä useampi matkailija suuntaa kulkunsa kohti Lapin tunturimaisemia, minkä kautta syntyy uusia tunturikäsitteitä urheilullisen vapaa-ajan vieton kautta. Tunturi ei näyttäydy enää etäisenä ja saavuttamattomana, vaan elämysten etsinnän näyttämönä sekä arkisena työpaikkana matkailun ammattilaisille. Tunturin tarkastelu matkailuun liittyvänä rakennettuna ympäristönä on vaikeaa, mutta ympäristötietoisuus on selvästi lisääntynyt matkailussa. (Jokela 1999, s. 13)

Luonnonympäristön rinnalla oleva rakennettu ympäristö, kuten arkkitehtuuri, kaupunkimaisema ja muotoilu, luo kielen kautta institutionalisoitua eroa ihmisen ja ympäristön välillä, ympäristön tullessa nähdynä olevan jotain tuolla ulkona, jota ihmiset hallitsevat. Tämä näkemys ympäristöstä on kehittynyt pitkälti luonnontieteiden ympärille, jota valitettavasti myös kouluissa opetettava ympäristökasvatus tukee. Luonnon kanssa läheisessä suhteessa toimivat ryhmät, kuten alkuperäiskulttuurit tai paikallisasukkaat,

asettavat marginaaliin, jos ympäristöä tarkastellaan ihmisestä ulkopuolisena ilmiönä, huomioimatta luonnon merkitystä näiden ryhmien elämässä. Näiden käsitysten koetaan tuottavan ekososiaalista epäoikeudenmukaisuutta pohjoisessa ja arktisilla alueilla, jopa luonnonsuojelujärjestöjenkin puolesta. (Jokela 2016, s. 73) Suomalaisessa keskustelussa keskus - periferia -diskurssi asettaa pohjoisen toiseuden asemaan. Kulttuurisen tilanjärjestyksen periferiaan kuuluu myös käsite modernin kehityksen jäljessä olemisen marginaalisesta statuksesta sen maantieteellisestä sijainnista johtuen. (Keskitalo-Foley 2006, s. 132-133)

Käsitykset ajasta ovat sidoksissa käsityksiin paikasta ja tunteista, siitäkin syystä, että paikat ovat jatkuvan muutoksen vallassa. Paikkoja ja niiden eri merkityksiä ja muutoksia on syytä tarkastella niiden kulttuuri- ja sosiaalishistoriallisissa yhteyksissä (af Forselles-Riska 2006, s. 218) Paikkasidonnainen taide antaa nykyaikaiselle kasvatustajalle mahdollisuuden herätellä kysymyksiä ihmisen ja luonnon yhteenkuuluvuudesta tai tavan elvyttää kuulumisen kokemusta tiettyyn kulttuuriseen ja paikalliseen ympäristöön. Tarkastelussa silloin voi olla toiset ihmiset, eläimet, kasvit, rakennukset, perinteet ja tavat. Kokemus kuulumisesta ekosysteemiin muiden kanssa voidaan synnyttää nykyaikaisen avulla ja aktivoida kokemus luonnon vaalimisesta ja ihmisestä osana luontoa sen hyväksikäyttämisen sijaan. (Foster 2017, s. 46) Maiseman rakkauteen kuuluu vastuu sen säilymisestä ja hyvinvoinnista (Sepänmaa 2006, s. 36). Tässä tutkielmassa arktisen paikkaperustaisuuden käsitettä käytetään aihepiirinä, luontokokemuksena ja asiana, jota arvostaa ja joka tulisi ottaa huomioon, kun puhutaan arktisen luonnon säilymisestä ja hyvinvoinnista ilmastonmuutoksen keskellä.

Valitettavasti arktisia kulttuureja usein eksotisoidaan ja arktinen maisema esitetään joko tyhjänä tai alkuperäiskulttuurin tilana, vaikka alueella on myös muita kulttuureja, kuvastojen usein ollessa tehtyjä arktisen alueen ulkopuolisia ihmisiä varten - paikallisten tai ulkopuolisten toimesta. Tämä vaikuttaa luonnonvarapolitiikkaan, kun tyhjä ja kylmä maisema kuvitellaan vapaasti hyödynnettäväksi luonnonvara-aitaksi, sekä paikallisiin itseensä ja heidän kulttuuri-identiteetteihinsä. Myös arktistumisen myötä talvisuutta ja kylmää korostetaan, kun arktisen etelään valumisen myötä eteläisemmät kaupungit haluavat osansa arktisen alueen poliittisesta hallinnasta ja kulttuurisesta pääomasta. (Huhmarniemi & Jokela 2020, s. 76)

Kulttuurinen läsnäolo arktisessa luontokuvassa on tekijä kulttuurin tuntemuksen lisäämisessä: arktisen luonnon ja kulttuurin kuvaaja on eettisten kysymysten äärellä siitä, miten kuvata luonto kestävä kehitys-mielisesti ja voiko kuvilla lisätä ymmärrystä luonnon merkityksestä ja alueesta ihmisten kotina. Perinteen, kulttuurin elinvoimaisuuden, moninaisuuden ja paikallisuuden teemat kietoutuvat toisiinsa ja liittyvät tuntemukseen, arvostukseen, säilymiseen ja kehittymiseen, kulttuurisen kestävän kehityksen näkökulman täydentäen keskustelua ekologisesta, taloudellisesta ja sosiaalisesta kestävydestä. (Huhmarniemi & Jokela 2020, s. 76)

Esimerkiksi konfliktien sovittelussa luontokuvilla on potentiaalia kommunikoida luontosuhteen eri ulottuvuuksia ja ympäristölle annettuja merkityksiä, visualisoida paikallisten arvoja. Yhteisötaiteellisissa prosesseissa voidaan tukea dialogin rakentumista, kun pohjoinen ja paikallinen tieto tulee usein sivuutetuksi. (Huhmarniemi & Jokela 2020, s. 78)

Pohjoisen kulttuurin ja ympäristön rikkaus ja vaihtelevuus voisivat tulla paremmin esiin, jos tutkijat ja taiteilijat tuottaisivat pohjoisen, talven ja arktisen alueen komplektisointia. Tämä voinee tapahtua luontokuvaajien tuottamassa kuvastossa perinteisestä luontokulttuurista, sekä paikkojen kuvauksina fyysisinä ja sosiokulttuurisina tiloina, joihin kerrostuu historiaa, muistoja, kokemuksia sekä kerrottuja ja kuviteltuja ulottuvuuksia, ihmisen läsnäolon esiintuomisen ollessa eettinen valinta. (Huhmarniemi & Jokela 2020, s. 79-80)

Yleisesti kuvataidekasvatusta ei automaattisesti yhdistetä pohjoiseen, vaan se on yhdistetty yksilön luovuuteen, ongelmanratkaisukykyyn ja vaihtoehtoihin tapoihin nähdä maailma. Pohjoisessa ja arktisessa ympäristö ja sen sosiokulttuurinen asetelma toimivat kuitenkin innovatiivisena paikkana kuvataidekasvatukselle ja tutkimuksen kehittämiseksi, jonka kohteena on itse pohjoisen lisäksi koko maailma, tarkastellen maaseudun ja urbaanien alueiden paikkoja kaupunkien ja kulttuurikeskusten ulkopuolella. (Jokela, Hiltunen, Härkönen 2015, s. 436)

Lapin yliopistossa Mirja Hiltunen on tutkinut taidekasvatusta vuonna 2009 julkaistussa väitöskirjassaan *Yhteisöllinen taidekasvatus - Performatiivisesti pohjoisen sosiokulttuurisissa ympäristöissä*. Hiltunen työskenteli kuvataidekasvatuksen

opiskelijoiden kanssa vuosina 2004-2006 toteutetun *Utsjoen Tulikettu* -hankkeen ja vuosina 2000-2006 Pelkosenniellä *Tunturin taidepajan* kanssa. (Hiltunen 2009, s. 3) Utsjoella hanke sitoi yhteen tiedettä ja taidetta, kuten luonnontieteitä ja talvitaidetta yhteisöllisen taidekasvatuksen keinoin. Kehittämistyö paikantui Utsjoen monikulttuuriseen kylään ja sen upeaan ympäristöön. (Hiltunen 2009, s. 15)

3.4 Valokuvakasvatus välineenä tutkia luontoa ja maisemaa

Valokuvataide on suosittu taidelaji, joka kehittää havainnointikykyä, kuvaajan oppiessaan sen, mikä on kuvauksellista. Persoonallinen näkökulma antaa leimansa hyvään valokuvaan ja tukee taiteellista sanomaa. Kuvien onnistumiseen vaikuttaa valokuvataiteen ilmaisuperiaatteiden tuntemus, korostaen visuaalista havaitsemista, mielikuvitusta ja esitystapaa. (Karttunen, Nummelin & Yrjönkoski 1987, s. 70-71)

Taiteilijalta kaivataan kykyä tarjota tietoa ja elämyksiä, ja katsojan täytyy pystyä myös ottamaan ne vastaan. Monitulkintaisuus, konfliktit, vastakohtat, törmäykset, mittasuhteet, valo ja varjot luovat valokuvan, ja ilman ristiriitoja kuvasta voi tulla latteaa. (Saraste 2010, s. 181) Valokuva ja kamera ilmaisun välineenä täydentää näköämme ja nostaa esiin asiat, joita silmä ei lankaan havaitse. Valokuvan tekemiselle taiteilija László Moholy-Nagy kuvailee olevan useita mahdollisia muotoja: tilanteita tallennetaan, kuvia liitetään yhteen (kollaasi), niitä lavastetaan, käytetään mainoksissa, julisteissa ja kuvat voivat sisältää tekstiä. (Saraste 2010, s. 119-120)

Valokuva on subjektiivinen tulkinta ulkoisesta hetkellisestä todellisuudesta ja valokuvasta voidaan puhua tulkintana, dokumentaationa, taiteena tai representaationa (Saraste 2010, s. 151). Valokuva pystyy toistamaan kohteensa täsmällisesti, mikä on ollut ratkaiseva tekijä tiedon leviämässä globaalisti: tieto ja vaikutteet leviävät, kun kaukana olevia asioita esitetään valokuvan keinoin (Saraste 2010, s. 130). Valokuvan voima perustuu aitouden auraan ja todelliseen läsnäoloon ja uskoon, että kuva on elämästä peräisin (Saraste 2010, s. 154).

Nykykulttuurissa valokuvalla on iso rooli ja ne toimivat muun muassa muistoina, viesteinä ja taiteena. Valokuvia käytetään dokumentaarisesti tai fiktiivisesti, valokuvan olematta kuitenkaan kiistaton todiste todellisuudesta. Valokuva voi olla ikoni, indeksi tai symboli, jossa merkin ja sen representoiman todellisuuden välillä on kausaalinen suhde ja joka representoi todellisuutta samankaltaisesti, näköisyyden tavoin. (Pienimäki 2013, s. 17)

Valokuvan ja muun taiteen välillä voi näkyä yhtäläisyyksiä, ilmeisesti tai kätkeytyä. Taide ei elä tyhjiössä ja eri taiteen alat vaikuttavat toisiinsa. Teosten muotoutumiseen vaikuttavat niin informaatiotulva, tieteen popularisointi ja ajan ilmapiiri. (Saraste 2010, s. 137) Postmodernissa taidekulttuurissa valokuva on keskiössä ja taiteenalojen rajat heikentyneet, ja keskustelua voidaan käydä siitä, pitäisikö taiteilijoita ollenkaan erotella välineen perusteella (Saraste 2010, s. 146).

Valokuvien tulkitsemisesta puhuttaessa voidaan tarkastella sitä, mitä näkyviä kohteita ja merkitystasoja tunnustetaan valokuvasta. Valokuvien tulkinnan synonyymina lukeminen tai lukutaito sisältyy medialukutaitoon ja on kyky ymmärtää valokuvien tuotantoa ja vastaanottoa, tulkita valokuvia ja ilmaista itseään valokuvoin. Valokuvat limittyvät usein muihin medioihin ja esitysmuotojen yhteyteen, ollenaiseksi muodostuu se, miten nähdään valokuvien kiinnittyvän osaksi laajempia kokonaisuuksia. (Pienimäki 2013, s. 20-21)

Kykyä tuottaa perusteltuja tulkintoja tarvitaan valokuva-analyysissä ja kun pyritään osallistumaan tavoitteellisesti omin valokuvoin kuvakulttuuriin, tietoisena valokuvien mahdollisista merkityksistä. Kriittiset kuvantulkintataidot liittyvät valokuvien vastaanottoon ja tekijyyteen ja esimerkiksi oivallusta ottaa toisenlaisia valokuvia. (Pienimäki 2013, s. 25) Valokuvalla voimme pyrkiä kohti neutraalia ilmaisua, vaikka täydellinen neutraalius on valokuvaajalle mahdotonta. Tekoon valokuvata liittyy aina valintoja, jotka määrittävät ulkoasua ja herättävät merkityksiä. Merkitystä ei vähennä se, tehdäänkö valinnat kuvattaessa vai sen jälkeen. (Luukkonen 2017, s. 89)

Arktisen luonnon ja kulttuurin kuvaaja on eettisten kysymysten äärellä: miten luontokuvalla voi tukea kestäväää kehitystä ja voiko kuvilla lisätä ymmärrystä arktisen luonnon merkityksestä ja alueesta ihmisten kotina? Yhteiskunnallisella tasolla taiteilijoilla on avainasema miten eettinen ja empaattinen luontosuhde visualisoidaan, sekä miten kuvata tietäen, että valokuvat mielletään hyvin usein todellisuuden dokumenteiksi.

(Huhmarniemi & Jokela 2020, s. 76-77)

Maiseman voi nähdä luonnoksena, johon valokuvaaja voi heijastaa omia tuntemuksiaan. Luontokuvaan liittyy usein sen ihailu, maiseman ylevöittäminen tai mytologisointi. Tekijäkeskeinen maisemavalokuva hakee dramaattisia näkymiä tai hetkellisiä vaikutelmia. (Luukkonen 2017, s. 116)

Paikkasidonnaista taidetta voi lähestyä monella eri asenteella ja estetiikalla, ja suomeksi voidaan puhua paikkakohtaisesta, paikkalähtöisestä, paikkakeskeisestä ja paikkatietoisesta taiteesta (Kantonen 2010, s. 8-9) Tässä tutkielmassa paikkasidonnaisuus on leirin sijoittuminen arktiseen ympäristöön Utsjoelle, jossa valokuvakasvatusta käytetään välineenä tulkitsemiseen ja kuvaamiseen. Valokuvaa katsottaessa näemme sekä enemmän että vähemmän, kuin mitä teoksessa oikeasti on nähtävillä. Katsojan kokemusta aina värittää hänen omat tunteet ja kokemukset, mutta havainnointia ja esteettistä nautintoa voi myös opetella. Taustalla aina vaikuttaa suuri joukko ennen nähtyjä kuvia ja ennakko-odotuksista ja -käsityksistä irrottautuminen on vaikeaa. Kuvaaja voi jopa toistaa liseitä ja kuvan katsoja kaivata niitä, sillä ne koetaan turvallisiksi. (Saraste 2010, s. 179)

Ympäristökasvatuksesta puhuttaessa luonnontieteiden edustama näkökulma korostuu ympäristöön liittyvissä keskusteluissa ja opetuksessa, tarkastellen ympäristöä etäisyyden päästä, mikä on toisaalta tärkeää ympäristöön liittyvän tiedon kannalta. Ympäristö sisältää kuitenkin muutakin kuin luonnontieteellisesti tarkastellun fyysisen ympäristön, kuten siihen liittyvät kokemukset, tunteet ja esteettiset elämykset, muistaen ympäristöherkkyyden ja elämyksellisyyden. (Suomela & Tani 2004, s. 55-56)

Maisema ei ole yhtä kuin ympäristö, mutta se on erottamaton osa ympäristötaidetta. Maisemakokemus ei koostu vain maiseman visuaalisesta tarkastelusta, jossa tutkiskellaan etäällä olevaa kohdetta: kysymys on tilan kokemisesta aistien kautta, maiseman ulottuen aistien kautta kaikkialle ympärilläni, maiseman tapahtuen myös ympärilläni. (Vilja-Mantere 2016, s. 144-145)

Maisema on elävä ja ajassa muuttuva kokonaisuus, joka muuttuu pienilläkin katsojan position muutoksilla, valokuvan taas pysyessä samana, vaikka katsoja liikkuisikin kaksi metriä vasemmalle. Valokuvien kautta katsottuna maisemaa koetaan kuitenkin katsovansa

suoraan, jonka välillä ei ajatella olevan erityisiä tulkinta tai kulttuurisia välittäjäsuhteita. Maisemakuvien objektiivisuuden voi myös nähdä omana tyylinään, kun perinteistä ideaalisen valokuvan mallia noudatetaan: näkemisessä on ero, jos maisema heijastaa kuvaajan kokemusta vaiko maiseman näköisyyttä ja kauneutta. (Luukkonen 2017, s. 60-61)

Taideteos ei ole kuitenkaan valmiina luonnossa, vaan valokuvaan täytyy itse toimia todellisuuden ja tradition välissä. Todellisuuden kohteet antavat inspiraation kuvaamiseen ja otetut kuvat käyvät dialogia jo olemassa olevien toisten kuvien kanssa. (Saraste 2010, s. 166) Yksityiskohdat voivat kertoa kokonaisuuksista, heijastukset ja varjot valokuvan kohteista, joista ne tulevat ja jäljet olennoista, jotka ovat niitä jättäneet. Epäsuora kerronta on yksi valokuvan tyyllilajeista. (Saraste 2010, s. 173)

Kuvataiteissa korostuu maiseman visuaalisuus ja elämyksellisyys, ja perinteisesti kuvataiteen maisemassa näkyy kaksiulotteisuus ja pysähtyneisyys, maiseman käsitteen myös voidaan olla taiteen tarkastelun kohteena. Havaitsemme maisemaa aiemmin luotujen mallien mukaan ja maisemaa tarkkailtaessa tulee ottaa huomioon maisemanrakenteet ja maisemakuva: fyysisen maisen perustekijät sekä ihmisen vaikutus maisemaan eri aikakausina. (Luukkonen 2017, s. 59)

Nykyvalokuvaukselle on ominaista kyseenalaistaa vakiintuneita esitystapoja, pohtia identiteettiä ja toiseutta, ja kuva voi olla esittävä tai abstrakti. Ympäristön tilasta huolestuminen näkyy hiukan peitetysti ja ohjatut speaktaakkelit ja ihmisen poissaolo korostava tyhjä, hylätty tila on yhtä hyvin kuin pienet aiheet kiinnostavia. (Saraste 2010, s. 202) Tapa, jolla voi luoda valokuvalle kontekstia, on liittää sen yhteyteen tekstiä: nimiä, kuvatekstejä, johdantoja, esseitä ja niin edelleen. Tekstin tehtävä on ohjata katsojaa oikeaan suuntaan, helpottaa merkityksien löytämistä ja avata kuvien sanomaa. (Luukkonen 2017, s. 86)

Valokuvalla ajatellaan olevan erityinen suhde todellisuuteen, joka kiinteämpi kuin muilla visuaalisen kuvaamisen muodoilla. Yhtäpitävyys näköhavainnon ja todellisuuden kanssa on ajateltu olevan läsnä valokuvassa, ja se voi olla todellisuuden jälki ja sen kuvallinen tulkinta. (Luukkonen 2017, s. 98) Moni paikoin ajalliset ja kerrokselliset rakenteet erottuvat valokuvasta maisemasta ja ovat näköaistin avulla tulkittavissa, niin luonnon

kuin kulttuurin muovaamat ajalliset rakenteet (Luukkonen 2017, s. 68). Valokuva voi toimia välineenä tutkia niitä. Valokuvaa voidaan verrata muistiin ja myös maisema on muistitietoa ylläpitävä ja luova tekijä (Luukkonen 2017, s. 72).

Valokuvalla on syy-seuraussuhde todellisuuteen, mutta ei ole sama asia kuin todellisuus: valokuvan ilmaisu rajoittuu näköaistiin, eikä välitä suoraan ääntä, hajua, makua tai tuntemusta. Valokuva syntyy valinnoilla rajauksesta, paikasta, tilasta ja ajasta, ajan liittyen myös valokuvan valotuksen keston suhteessa ajan jatkumoon. (Luukkonen 2017, s. 101) Linearisessa aikakäsityksessä valokuvan hetki ei koskaan palaa ja syklisessä kierrossa valokuvan hetki uuiutuu joka kerta, kun valokuvaa katsotaan. Aikataulutettu aika on absoluuttista aikaa ja relatiivisessa ajassa asiat tapahtuvat “kun niiden aika on kypsä”. (Luukkonen 2017, s. 200) Valokuvan hetki on taas silloin, kun valotuksen aikana valokuvaajan tulkinta näkyvästä todellisuudesta tallentuu. Ajalliset juuret eivät liity pelkästään valokuvan hetkeen, vaan myös katsojan hetkeen. (Luukkonen 2017, s. 223)

4 TAIDEPERUSTAINEN TOIMINTATUTKIMUS

Taideperustaisen toimintatutkimuksen metodologia on kehitetty Lapin yliopistossa taidekasvatuksen alalla. Taideperustaisessa tutkimuksessa korostuvat tieteen sekä taiteen vuoropuhelun tärkeys: kummatkin pyrkivät ymmärtämään maailmaa ja kehittämään ilmaisun mahdollisuuksia, sekä yrittävät parantaa että kehittää yhteiskuntaa ja ilmaista sen piirteitä. Taideperustaisessa tutkimuksessa opettaja toimii tutkijana, tarkkailijana ja osallistujana ja kysyy, mitä metodeja ja työkaluja tarvitaan tieteen ja taiteen väliseen vuoropuheluun tieteen tekemisen ja taiteellisen toiminnan välissä. (Jokela, Hiltunen & Härkönen 2015, s. 434)

Taideperustaista toimintatutkimusta on kehitetty kuvataidekasvatuksen, yhteisöllisen taidekasvatuksen ja soveltavan taiteen aloilla, tavoitteena pystyä vastaamaan näiden alojen tiedonintressiin. Tavoitteena on tähdätä tutkimukseen, jonka avulla tuotetaan käytännön muutosta ja uutta tietoa, ymmärrystä ja osaamista, mikä liittyy tähän muutoksen tuottamiseen. (Jokela & Huhmarniemi 2020, s. 40)

Lapin yliopisto on profiloitunut pohjoisten sosiokulttuuristen olosuhteiden ja erityispiirteiden tutkijana sekä miten osallistavaa taideperustaista tutkimusta voidaan käyttää ja mikä sen merkitys on. (Jokela, Hiltunen & Härkönen 2015, 434) Poliittinen, kulttuurinen, sosiaalinen ja koulutuksellinen maisema muuttuu nopeasti pohjoisessa, sekä muualla Euroopassa ja maailmalla: taideperustaista toimintatutkimusta käytetään, kun tavoitteena on yhteisöjen voimaantuminen, niiden ylläpito ja kehitys. Tässä lähestymistavassa myös painotetaan ympäristötaiteen käyttämistä yhteistyön ja osallistamisen luomisessa, sekä halutaan kehittää talvitaidetta. Keskiössä on pohjoinen kokemus, pohjoisten yhteisöjen luontosuhde, yhteistyön kehittäminen taiteen tutkimuksessa sekä verkostoituminen. Tuotoksen lisäksi itse prosessi on myös tärkeä: osallistujien halutaan voimaantuvan, yhteisökokemuksen vahvistavan heidän identiteettiään sekä halutaan luoda dialogia yhteisön jäsenille luoden itsetietoisuutta suhteessa yhteisöönsä ja ympäristöönsä. Painopisteenä on myös taiteen rajoittamattomuus kieleen. Oppimisen toivotaan tehostuvan yhteisöllisyyden ja osallistavan projektin kautta. (Jokela, Hiltunen & Härkönen 2015, s. 435)

Taideperustaista toimintatutkimusta käytetään kuvataidekasvatuksen kehittämisprojekteissa, soveltavassa taiteessa ja nykytaiteessa. Näissä kehittämistutkimuksissa taiteen rooli voi olla väliintuloa ongelmanratkaisussa tai uuden tiedon hankkimisessa ja ymmärtämisessä, sekä kehittämisen kohde tai työkalu tutkijan tiedonkeruulle ja analyysille. Erityistä tässä on hiljaisen tiedon ja kokemusten hankkiminen, mitä ei välttämättä saisi perinteisen laadullisen tutkimuksen metodein kirjoitetun kielen kautta, jos taideperustaisuutta ei käytettäisi. (Jokela & Huhmarniemi 2018, s. 9) Tässä tutkielmassa taideperustaista toimintatutkimusta käytetään toiminnan tavoitteena ja tapana järjestää toiminta, sekä tapana tutkia oppiaineintegraation tapahtumista.

Yksi taideperustaisen tutkimuksen tavoitteista on kehittää tutkimusta sekä opettajankoulutusta, taiteen ja tieteen kohdaten. Taideperustaisessa tutkimuksessa akateemisuus kohtaa taiteellisen prosessin, jota perustellaan taiteellisen prosessin tärkeydellä ilmaista jotain, mitä voi olla sanoilla vaikea ilmaista. Akateeminen teksti taas tuo tutkimuksen tekemiseen yleisesti tiedemaailman hyväksyttävää tietoa ja on vastaisku olettamukselle, että yliopistossa opitaan vain taiteellista ilmaisua. (Jokela, Hiltunen & Härkönen 2015, s. 435)

Taideperustaisessa tutkimuksessa huomioon on noussut myös taiteellisen toiminnan potentiaalinen vaikutus kasvatukseen ja oppimiseen, taidekasvatuksen ja opettajuuden kehittämiseen, terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen ja soveltavan taiteen kehittämiseen. Tämän tutkimusmallin keskiössä ovat myös oleminen taiteen ja tieteen, ilmaisun ja tutkimuksen, tunteiden ja analyysin välissä, sekä sen vahvuutena pidetään keinoja tutkia ei-kielellistä, hiljaista, aistillista ja ruumiillista tietoa ja kokemuksia. (Jokela & Huhmarniemi 2020, s. 41-42)

Taideperustaisella tutkimuksella luodaan laadullista tutkimusta, ja analyysin sekä tutkimuksen kautta materiaali teemoitellaan ja ryhmitellään. Materiaalin analysoimisessa käytetään laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmiä ja kuitenkin taideperustaiseen tutkimukseen voidaan lisätä taiteellista tuotantoa sen materiaalin analyysiin sekä tulkintaan. Taideperustaisen tutkimuksen kautta tutkimuksen tulokset voidaan myös esitellä luovalla tavalla, esimerkiksi taiteellisen näyttelyn tai installaatio taiteen keinoin. Tutkimusmateriaalin analysoimisessa voidaan myös käyttää yhteisön tai muiden

tutkittavien apua, jos tutkimusmateriaali on tuotettu yhteistyössä heidän kanssaan. Tässä vaiheessa myös arvioidaan, onko tutkimuksessa tuotetulla materiaalilla saavutettu alkuperäiset tavoitteet, esimerkiksi osallistujien voimaantumisen tunne. (Jokela & Huhmarniemi 2018, s. 17) Taideperustainen toimintatutkimus on kuitenkin sosiaalisesti tai ympäristöpoliittisesti sidonnaista vahvemmin kuin laadullinen tutkimus on perinteisesti, mistä huolimatta taideperustainen tutkimus tunnustetaan osaksi laadullista tutkimusta, jolla pyritään kohti tietoa, joka sovelletaan käytäntöön ja muunnetaan uudeksi osaamiseksi. (Jokela & Huhmarniemi 2020, s. 45)

Todellisuutta ei tulisi vain tulkita, mutta myös ylläpitää ja rakentaa dialogin ja vuorovaikutteisen keskustelun kautta, kuten taiteen kautta. Painopisteen siirtyessä kielestä, taiteessa visualisointi voidaan nähdä kielenä ja luovana dialogina vuorovaikutteisessa taiteellisessa toiminnassa. Nykytaide voidaan nähdä kuvataidekasvatuksen perustana, sekä sen kontekstuaalisuus, prosessiperustaisuus ja dialoginen aktiivisuus sen sijasta, että se rajoittuisi teknisiin taitoihin ja ilmaisukykyyn. (Jokela, Hiltunen, Härkönen 2015, s. 435)

Jos ongelmana voidaan pitää sitä, miten pohjoisessa tehty taide on tehty muulle maailmalle havaittavaksi, sekä miten koulutus, kulttuuri ja taide koetaan olevan lahjana pohjoiseen etelästä (Jokela, Hiltunen & Härkönen 2015), leirillä tulemme kohtaamaan arktisen ympäristön ja käymään dialogia sen kanssa. Tulemme tiedostamaan arktisen luonnon ja ympäristön erityisyyden, sekä haastamaan omia stereotypioitamme arktisen luonnon kokemisesta ja näkemisestä.

Tutkimuksen validoinnissa tiedon kokoaminen ja analysointi on osa prosessia joka mahdollistaa tutkimuksen kehittymisen ja vahvistaa tutkimuksen ja sen tulokset. Tieto voi olla olemassa esimerkiksi kokouksissa tehdyissä muistiinpanoissa, tutkijan henkilökohtaisissa muistiinpanoissa, aktiviteettien dokumentaatio materiaaleissa ja luonnoksissa sekä haastatteluissa ja kyselyissä. Tyypillisiä dokumentaation välineitä ovat valokuvaaminen, videokuvaaminen sekä ääninauhurilla äänittäminen. Näitä tapoja kerätä tietoja ja niiden tuloksia voidaan käyttää tutkimuksen lisäksi osana taidenäyttelyä, jossa tutkimusprosessia esitellään. (Jokela & Huhmarniemi 2018, s. 16)

Näitä kaikkia keinoja tulen käyttämään aineiston keräämisessä: tulen pitämään tutkimuspäiväkirjaa suunnittelukokouksista ja keräämään monipuolista materiaalia

oppimisprosesseista ja tuloksista. Prosessia ja tuloksia tulemme refleктоimaan itsenäisesti ja oppilasryhmän kesken dialogisesti, kirjallisesti ja sanallisesti. Tulen nauhoittamaan oppilaiden kanssa käytyjä refleктоivia keskusteluja tieteestä ja taiteesta, sekä palautekeskusteluja. Aineistooni kuuluu myös muun muassa muistiinpanoni seuratuilta tiedetunneilta ja -luennoilta, omat tuntisuunnitelmani ja opetusmateriaalini, sekä rehtorin ja apulaisrehtorien tekemät raportit ja muu materiaali, kuten suunnittelusähköpostit. Lisäksi aineistossani tulee olemaan dokumentaatiota valokuvien muodossa tunneiltani omissa valokuvissani sekä muiden opettajien ottamissa, sekä tietysti valokuvat taiteen kursilla tehdyistä taideteoksista, kurssipalaute (omasta osuudestani) ja nauhoitettua kollegoiden välistä keskustelua tieteestä ja taiteesta, sekä sen integraatiosta.

Ongelmallista voi olla erillisen valokuvaajan käyttö projektin dokumentoinnissa: jos valokuvaaja ei ole sisäistänyt tutkimuksen käytäntöjä sekä tarkoitusperiä, voi materiaali olla riittämätöntä tutkijalle. (Jokela & Huhmarniemi 2018, s. 16) Tulen itse käyttämään pro gradu -tutkielmani aineistonkeruuvaiheessa kesälukioleirillä hyväkseni ammattitaitoani valokuvaajana sekä valokuvataiteilijana, mutta tulen ottamaan myös roolin taidekasvattajana, opettajana, luovuuden kehittäjänä, mahdollistajana, kuraattorina, osallistujana, dokumentoijana, avustajana sekä tuottajana, kuten taideperustaiseen toimintatutkimukseen kuuluu. Valokuvia leirillä tulevat ottamaan sekä leiriläiset että opettajat, jotka kaikki ovat mukana myös leirin toiminnassa.

Taideperustaisessa tutkimuksessa tavoitteena on myös tieteen ja taiteen välisen keskustelun selittäminen kuvataiteen alalla ja alan kehittäjän oma taiteellinen aktiivisuus nähdään tärkeänä työkaluna tiedon rakentamisessa kuvataidekasvatuksessa; taiteen tekeminen ei lue pois tutkimusta ja päinvastoin. Pääpainopiste ei ole kuitenkaan taidekasvattajan oman taiteellisen ilmaisun kehittämisessä, vaan taiteilijoiden, tutkijoiden ja osallistujien välisessä vuorovaikutuksessa. (Jokela, Hiltunen, Härkönen 2015, s. 445) Vaikka siis olen (valokuva)kuvataiteilija, oma taiteellinen työskentelyni tulee olemaan tutkielmassani taka-alalla, kuitenkin hyödyntäen osaamistani tutkielmassani.

Taideperustaisessa toimintatutkimuksessa on pohdittava tutkijan vastuu tutkittaessa ja esitettäessä tuloksia: taideperustaisessa toimintatutkimuksessa haasteita ovat taiteen toistettavuus, henkilökohtainen perspektiivi tutkimusaineiston tuottamiseen ja analysoimiseen, sekä näiden prosessien näyttäminen ja dokumentoiminen. (Jokela,

Hiltunen & Härkönen 2015) Ryhmäkeskusteluissa pyrin pitämään roolini mahdollistajana, tarkkailijana ja keskustelun puheenjohtajana, yrittämättä olla sekaantumatta häiritsevästi keskustelun kulkuun, painottaen kuitenkin aihepiirin keskeisyyttä. Pääroolissa tulevat olemaan opiskelijoiden omat huomiot aihepiireistä ja heidän omat arvomaailmansa.

5 KOHTI LEIRIN TOTEUTUSTA

5.1 Yhteistä suunnittelua taiteen osuudesta

Taiteen osuuden suunnittelu alkoi, kun aloimme taiteen opettajien kanssa keskustelemaan yhteisissä suunnittelupalavereissamme siitä, miten voisimme pyrkiä tekemään leirin taiteen osuudesta kokonaisuuden, jossa kaikki osaset kolmen opettajan välillä toimisivat yhdessä ja saman teeman äärellä. Tieteen osuutta palavereissamme edusti rehtori Juhani Harjunharja. Roolimme monitieteisessä ja -taiteisessa kesäkoulussa tulisi olemaan ainutlaatuinen, tekemisen mahdollisuuksien ollessa monet.

Ajan hengen mukaisesti kokoontuimme etänä Teamsin kautta muutaman kerran kevään 2021 aikana ja keskustelimme omista vahvuksistamme taiteilijoina ja pedagogeina. Palavereissamme korostui se, miten yhteisöstä ja paikasta lähtevät asiat ovat leirin ytimessä, ja miten kantavana teemana on sekä taiteen ja tieteen välinen yhteistyö, että taiteiden välinen yhteistyö. Brita Turusella tulisi olemaan kulttuurihistoriallinen näkökulma hänen luentoihinsa, käyttäen teknismateriaalisesti perinteisimpiä taiteen lähtökohtia. Performanssitaiteilija Hansi Harjunharjan erityisosaaminen tulisi olemaan improvisaatiossa ja omani valokuvassa ja nykytaiteessa.

Taiteen kurssin kokonaisuuden nimeksi ideoimme “Kohti aikaa ja sen taa”, ajan ollen kantava teema osuuksissamme: Turusen opettama Lapin mytologian ja kansanperinteen kuvaaminen veisi meidät menneisyyteen ja oma osuuteni valokuvauksen kautta tulevaisuusnäkyymiin. Harjunharjan osuudessa kehollisuus tulisi isoksi osaksi sitä, miten aikaa voi ilmaista kuvataiteen keinoin.

Alla oleva kuva (Kuva 2) havainnollistaa yhteisen suunnittelumme palikoita. Oranssilla oleva “Yhteisö ja paikka, Luonto ja Tiede ja taide” ovat leirin yhteiset teemat ja minkä ympärillä kaikki toiminta tulisi tapahtumaan. “Paikassa tekeminen, Tutkiminen ja Aika ja ajan kokeminen” olivat teemat kuvataiteen osuuteen, mitkä limittyisivät tieteen osuuden teemojen kanssa. Vihreällä “Kurssikuvaus, Välineet ja Juliste” olivat asioita, joita työstimme kevään aikana: yhdessä ideoimme julisteen muodossa olevan tervetulokirjeen osallistujille lähetettäväksi ennen leiriä, jossa lukisi tieteen ja taiteen kurssikuvaukset sekä

opettajien nimet ja toimi myös muistuttajana siitä, mitä opiskelu- ja taidevälineitä ottaa mukaan leirille. Tämä keväällä lähetetty uutiskirje toivottaa opiskelijat tervetulleeksi leirille ja toimi myös julisteena Utsjoen koulukeskuksessa. (Liite 2) “Teosten sanallistaminen ja Tuotteet loppujuhlaan” olisivat osa koko leirin yhteistä päätöstä, jossa kuvataiteen tulokset laitettaisiin esille kaikkien nähtäväksi, mukaan lukien heille, jotka osallistuivat vain tieteen tunneille.

KUVA 2

Lähtökohtia ja tavoitteita suunnittelussa. Kuvio: Henna Mattila, 2022.

Palaveritamme leimasi valitettava epä tietoisuus siitä, miten COVID-19 pandemia tulisi vaikuttamaan leirimme toteutukseen heinäkuussa 2021, sillä leirin ajoitus täytyi jo kerran siirtää pandemiasta johtuen. Ideoimme myös nykyaikaista hybridi toteutusta leirille, mutta kesälukiomme kannalta luonto ja vaelluspolku vaaditaan leirin toteutukseen ja luonnossa

etäisyyksien pitäminen toisiimme tulisi olemaan mahdollista. Lopulta leirille ilmoittautui opiskelijoita jonoksi asti ja pääsimme toteuttamaan leirin koronaturvallisesti.

5.2 Valokuva ja nykyaide lähtökohtina oppimiselle

Omien tuntieni kantavaksi teemaksi valikoitui nopeasti valokuva välineenä, johtuen omasta taustastani valokuvataiteilijana. Koin tärkeäksi, että valokuva olisi osa teosta, sen lähtökohta ja tapa aloittaa teos: rajoittamatta luovuutta kesälukioleirillä tehtävien taideosten tekniikaksi valikoitui sekatekniikka, jonka perustana on valokuva ja ympäristön tutkiminen valokuvan keinoin. Tuntisuunnitelmissani tulen antamaan tilaa eri tekniikoiden opettelulle ja harjoittelulle. Ilmaisuvälineet muodostavat sen perustan, jonka pohjalta taiteellinen vapaus ja luovuus ovat mahdollisia, sillä luovuus ei tapahdu tyhjiössä: tekninen osaaminen liittyy vahvasti taiteen sisältöjen ilmaisuun (von Bonsdorff 2006, s. 160). On siis tärkeää, että oman ilmaisun kehittymistä tukee inspiraation hakeminen toisten töistä, unohtamatta aihepiiriä. Tiedettä ja tieteen kysymyksiä on käsitelty taiteessa monella eri tavalla ja toisten töiden äärellä voi ruokkia omaa mielikuvitustaan.

Projekti, jonka tulen tekemään oppilaitteni kanssa, on valokuvaperustainen projekti, jossa pohdimme tulevaisuuden maisemakuvausta arktisessa ympäristössä ja tutustumme valokuvan keinoin ympäröivään luontoon, hyödyntäen myös ei-esittävää ilmaisua. Oppilaat saavat valita oman näkökulmansa itse (optimistinen, pessimistinen, toiveikas, yms.) ja siihen sisältyy itsenäinen tehtävä sekä monipuolista pohdintaa nykyaiteen esimerkkien kautta.

Suhtemme uuden, erilaisen ja vieraan tarkasteluun muodostuu useimmiten ja aivan huomaamattamme jo valmiiksi tietämämme ja tuntemamme pohjalta. Vanhan näkeminen erilaisessa auttaa meitä sopeutumaan uuteen paikkaan mikä voi myös estää uuden tilaisuuden tunnistamista muutoksessa. (Lehtinen 2006, s. 59) Silmä osaa järjestää hajanaisistakin elementeistä kokonaisuuksia ja pienistäkin viivoista ja pisteistä voidaan tunnistaa, mistä on kyse. (Saraste 2010, s. 179) Valokuvaa tullaan siis käyttämään välineenä kuvatessa paikkaa, dokumentoiden ja tarkastellen ympäröivää luontoa ja luoden

siihen henkilökohtaisen suhteen tutkimisen kautta. Tehtävässä kannustan oppilaita tutkimaan valon, linjojen, topografian ja muotojen yksityiskohtia, sillä vaikka valokuvalla on suora suhde todellisuuteen, valokuvaaja itse päättää, mitä hän kuvassaan näyttää.

Vaikka kuvaajalle ennakko-odotuksista ja -käsityksistä irrottautuminen on äärettömän vaikeaa (Saraste 2010, s. 179), tulee sitä harjoitella löytääkseen oman ilmaisunsa äänen. Tuntien suunnittelua ohjasi valinnat siitä, miten voin järjestää opetuksen niin, että harjoitteleminen uuden kohtaamista siitä inspiroituen ja luoden jotain uutta, yhtä aikaa haastaen oman tekemisemme. Oman ilmaisun äänensä löytäminen edellyttää uuden kokeilemista, itsensä haastamista ja uuden opettelemista. Uudenlaisten tekniikoiden opetteleminen on osa tuntien tavoitteita, sen liittyen taiteen sisältöjen ilmaisuun, mahdollistaen itsensä haastamisen ilmaisussa.

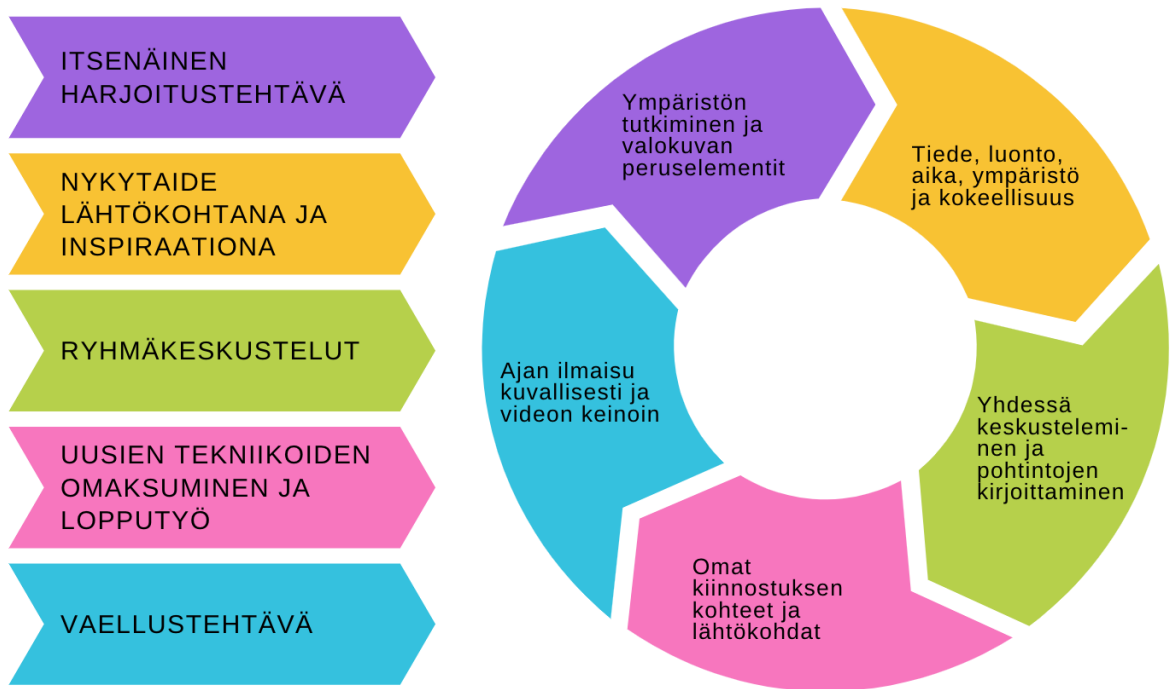
5.3 Tulevaisuuden näkymiä valokuvan keinoin

Kaavio kuvassa 3 havainnollistaa oman toimintani suunnittelua. Oma osuuteni, jonka nimeksi valikoitui “Makromailmat - tulevaisuusnäkymiä valokuvan keinoin” alkoi itsenäisellä harjoitustehtävällä, jonka tulisin ohjeistamaan jo ennen oman osuuteni alkamista, joka alkaisi leirin toisella viikolla Brita Turusen osuuden jälkeen. Kokonaisuuden nimi tulee siitä, että tulemme katsomaan arktisen luonnon yksityiskohtia valokuvan kautta. Tuntini leirin toisella viikolla alkaisivat luento-osuudella, jossa johdattelen opiskelijat tieteen ja taiteen väliseen yhteistyöhön nykytaiteen esimerkkien kautta. Kuvat välittävät epäsuoraa informaatiota maailmasta ja usein esittävät jotain ja jollain tavalla: kuvan todellisuuksien näkemiseksi tarvitaan tietoista oppimista ja taidekuvien katsominen vaatii vielä enemmän, sillä ne sisältävät informaatiota, jota pitää tulkita enemmän ja se on moniselitteisempää kuin muiden kuvien (Rastas 2006, s. 105).

Nykytaiteessa idea voidaan ilmaista monella tavalla ja antaa sille muoto monella eri välineellä, ja taiteilijat ottavat tämän huomioon valitessaan näkökulmiaan ja käsittelytapojaan tiettyyn tarkoitukseen, tilaan tai tilanteeseen (Sederholm 2006, s. 53). Ryhmäkeskustelujen kautta pyrimme ymmärrykseen. Tietäminen on suoraa toimintaa, kun

taas ymmärtäminen on reflektointia: merkitysten tietäminen on välttämätön edellytys ymmärtämiselle, jonka käynnistämiseksi tarvitaan ulkoisia yllätyksiä (Räsänen 1993, s. 32).

MAKROMAAILMAT - TULEVAISUUSNÄKYMÄ VALOKUVAN KEINOIN

KUVA 3

Leirin projektin jäsenystä. Kuvio: Henna Mattila, 2022.

Tekniikoita aion opettaa näyttämällä vaihtoehtoja erilaisista välineistä ja tavoista tehdä jälki paperille ja miten saada erilaista jälkeä kuvanmuokkausohjelmalla. Tekniikoiden opettelussa opiskelijoiden omat kiinnostuksen kohteet ovat isossa roolissa ja he tulevat itse valitsemaan sen tekniikoiden yhdistelmän, joka palvelee heidän omia tarkoitusperiään heidän luovassa ilmaisussaan. Vaellustehtävän tulemmme ideoimaan leiriviikolla, joka

toteutetaan leirin viimeisinä päivinä tunturivaelluksen aikana. Keskiössä tulee olemaan ajan ilmaiseminen kuvallisesti ja videon keinoin.

6 LEIRILLÄ UTSJOKISUUN KOULULLA

6.1 Tutkijana tarkkaillen ja osallistuen

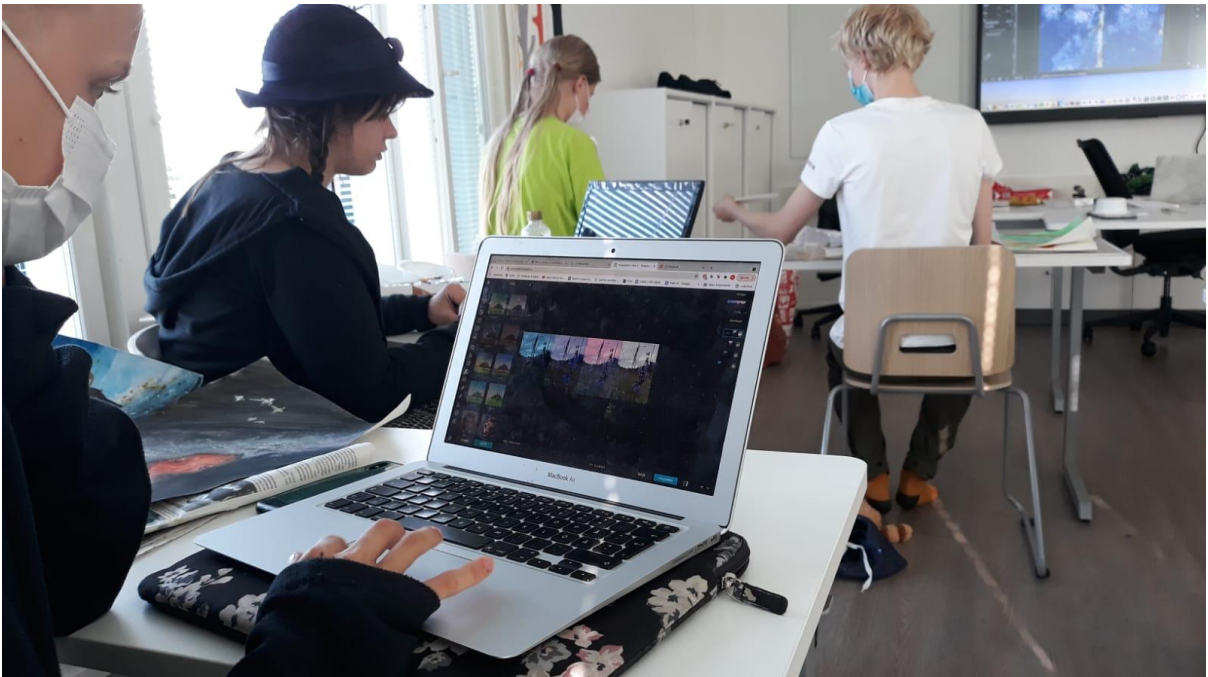
Tutkimukseni alkoi, kun vedin vaelluskengät jalkaani ja saavuin Utsjoelle maanantaina 19.7.2021 linja-autolla Rovaniemeltä. Matkan aikana vaihdettuamme isommasta linja-autosta pienempään Ivalon matkahuollossa tein jo tuttavuutta tulevien opiskelijoitteni kanssa, huomattuani heidät kanssamatkustajikseni. Hetken juteltuamme huomasin, että monelle heistä tämä olisi ensimmäinen kerta Ylä-Lapissa, kuten minullekin. Saavuttuamme Utsjoelle meitä oli vastassa rehtori, jonka johdolla selvitimme majoitusta ja lähdimme iltapalalle Utsjoen koulukeskukseen. Iltapalan aikana opettajat ja muu henkilökunta esittelivät itsensä ja mitä tulevien tuntien pitää. Tieteen luennoille oli oma luentosalinsa ja taiteen tunneille oma luokkatilansa, ja tieteen ryhmätyölle tila yhteisessä ruokailuhuoneessa, jossa iltaisin voisi myös Hansi Harjunharjan johdolla harjoitella sirkustaidetta ja improvisaatiota.

Tiistaina leirikoulun lukujärjestyksen (Liite 4) mukaisesti tieteen luennot lähtivät käyntiin päivisin ja kuvataiteen tunnit iltaisin. Seurasin lähes kaikki tieteen luennot ja roolini luentosalissa oli kuuntelija muiden opiskelijoiden ja henkilökunnan mukana. Opiskelijat osallistuivat aktiivisesti luennoille esittäen kysymyksiä luennoitsijoilta, soveltaen ennakkotietojaan ja oppimaansa uutta. Eri tiedekunnan luentojen kuunteleminen oli hyvin raikasta, antoi ideoita ja syvensi luonnontieteiden tietämystäni, sekä antoi ennustusta siitä, mitä asioita opiskelijat tulisivat nostamaan esiin tärkeinä ja heitä inspiroivina kuvataiteen tunneilla.

Ensimmäisen viikon toimin tarkkailijana yhteisopettaen Brita Turusen tunneilla. Turusen lähestymistapa oli mielenkiintoinen ja hyvin erilainen omaani: hän ei tulisi näyttämään taiteen esimerkkejä ollenkaan, tarkoituksenaan ruokkia opiskelijoiden omaa sisältä lähtevää luovuutta, kun taas omassa opetuksessani tulisimme inspiroitumaan nykytaiteen esimerkeistä. Turusen saamelaisten mytologioiden tunneilla oli kuitenkin vaikeaa olla puhumatta myös saamelaisten kolonialistisesta lähihistoriasta Suomessa ja muissa Pohjoismaissa, sillä leirimmekin sijoittui saamelaisten kotiseutualueelle.

6.2 Tiedettä, taidetta ja tulevaisuusnäkymiä

Oma opetukseni jakautui kolmelle illalle ja yhden vaelluspäivän vaellustehtävälle. Ensimmäisenä iltana pidin luento-osuuden, jossa esittelin nykytaidetta ja erityisesti valokuvataidetta teemoittain (tiede, luonto, aika, ympäristö ja kokeellisuus). Esimerkkien takaa esittelin myös kontekstit ja ideat, ja jätin aikaa kommenteille ja kysymyksille. Kotitehtäväkuvia, joissa opiskelijat tutkivat lähiympäristöä valokuvien ottamisen kautta, käytiin läpi ensin pienryhmissä ja sen jälkeen yhteisesti, minkä jälkeen keskustelimme ohjatusti pienryhmissä ja yhteisesti. Apuna käytimme post-it lappuja. Taideperustaisessa tutkimuksessa opettaja toimii tutkijana, tarkkailijana ja osallistujana (Jokela, Hiltunen, Härkönen 2015, s. 434), mitkä roolit otin myös opetuksessani.

KUVA 4

Kuvankäsittelyn opettelemista tunneillani. Kuva: Mirja Hiltunen, 2021.

Tämän vaiheen jälkeen oli projektin esitleminen ja töihin ryhtyminen. Toisena iltana kertasimme tehtävänannon, keräsin oppilailta kuvia tulostettavaksi ja Turusen tunneilla tehtyjä mytologian piirustuksia kopioitavaksi, sillä niitäkin voisimme käyttää osana tehtävää, tuoden mytologian kulttuuria myös osaksi tulevaisuusnäkyviä. Samalla kun oppilaat alkoivat työstämään projektejaan visuaalisesti ja käsitteellisesti, aloin näyttämään älytaululla kuvanmuokkaamisen tapoja ja helppoja vinkkejä erilaisiin visuaalisiin tehosteisiin.

Palautetta annoin opiskelijoille töiden lomassa ja pysähdyimme työn teon keskellä myös välikritiikkeihin, joissa yhdessä katsoimme toistemme töitä. Tavoitteena oli kannustava ilmapiiri, jossa keskeneräisistä ideoista ja kuvista voisi puhua, opiskelijoiden saaden kannustusta kanssaoppijoilta.

KUVA 5

Välikritiikkiä tunnillani töiden äärellä. Kuvassa Lahja Siikarlan työt.

Kuva: Mirja Hiltunen, 2021.

Taideteosten välineinä olivat käytössä tulosteiden lisäksi peruspiirtimet ja kuvakollaasin teon välineet, sekä akvarelli- ja akryylivärit. Oppilaille oli aikaa täydentää omia töitään uusilla valokuvillaan työskentelyn lomassa ja keskustelimme myös siitä, miten he itse näkevät teoksensa ja miten muut voisivat nähdä heidän teoksensa. Valokuvaaja ohjaa käsitys kuvauksellisesta ja aavistus siitä, mitä katsoja osaa päätellä kontekstista perustuen entisten kokemusten varaan kuvankatsomisesta, mikä kertoo siitä, miten suhtautua ja mitä nähdä valokuvasta: hyvin suunniteltu saate saa joskus näkemään kuvassa enemmän kuin siinä onkaan (Saraste 2010, s. 179).

KUVA 6

Loppukritiikki, taustalla osa camera obscuraa.

Kuvassa Marianna Salonen esittelee teostaan. Kuva: Mirja Hiltunen, 2021.

Pedagogisesti käytin erilaisia tehtäviä aktivoiakseni kriittistä ajattelua ja vertaisoppimista. Kuvassa 6 olemme yhdessä valmiiden töiden äärellä loppukritiikin esittelyvaiheessa. Töitä oli mahdollisuus viimeistellä vielä loppukritiikin jälkeen. Loppujuhlaa varten ideoimme tieteen ja taiteen integraation hengessä camera obscura -huoneen osaksi loppunäyttelyä,

minkä rakennelmaa voi nähdä kuvan 6 taustalla. Teimme camera obscura -huoneen yhteistyöllä ja kokeilun kautta, sillä emme olleet aluksi varmoja, minkä kokoinen valolle tehdystä reiästä tulisi tehdä ja jokainen testi vei oman aikansa, silmien tottuessa pimeään huoneeseen.

6.3 Vaelluksen tehtävä

KUVA 7

Arktisen Aikavaelluksen ensimmäinen kyltti. Kuva: Henna Mattila, 2021.

Arktisen Aikavaelluksen polun vaeltaminen pilkottiin kahdelle päivälle ja ensimmäisenä päivänä vaelsimme Nammajärvelle Aikavaelluksen ensimmäiselle kyltille,

alkuräjähdykselle. Kuvassa 7 olemme saapuneet Nammajärven laavulle, aterioineet ja valmistautuneet lähtöön takaisin Utsjoen kirkolle. Loput Aikavaelluksen kylteistä käytäisiin läpi seuraavan päivän vaelluksella, sillä etäisyys alkuräjähdyksestä seuraavaan tapahtumaan maailmankaikkeuden historiassa on pitkä, kun se muutetaan osaksi 14 kilometrin pituista vaellusta. Tunturin kokemukseen liittyy voimakas nousemisen tai laskeutumisen kokemus, tunne joka siirtyy kokonaisvaltaisesti jaloista mieleen: kokonaisvaltaiseen luonnonesteettiseen kokemukseen liittyy juuri moniaistisuus ja tasainen monien aistikanavien kautta saatu informaatio koetaan yleensä rauhoittavana ja rentouttavana (Jokela 1999, s. 15). Vaelluksella tutkijan ja opettajan roolin lisäksi olin myös osallistuja, kanssavaeltaja.

Vaelluksen tehtävässä jakauduttiin pienryhmiin, joissa tuotettiin video, jossa tutkitaan ajan ilmentymistä. Aika voi olla säännöllistä tai epäsäännöllistä, lineaarista tai syklistä, venytettyä tai tiivistä, tieteellistä tai mentaalista ja sisältää takaumia ja etiäisiä. Tehtävä haastoi opiskelijat tutkimaan yhdessä ajan käsitettä ja miten ilmaista sitä valokuvan keinoin. Monitulkintaisuus, konfliktit, vastakohtat, törmäykset, mittasuhteet, valo ja varjot luovat valokuvan (Saraste 2010, s. 181) ja näitä visuaalisen ilmaisun keinoja lähdettiin tehtävässä etsimään.

Linearisessa aikakäsityksessä valokuvan hetki ei koskaan palaa ja sykklisessä kierrossa valokuvan hetki uusiutuu joka kerta, kun valokuvaa katsotaan (Luukkonen 2017, s. 200), mikä voi toimia myös videossa visuaalisena ja tarinankerronnallisena keinona. Valokuvan hetki on taas silloin, kun valotuksen aikana valokuvaajan tulkinta näkyvästä todellisuudesta tallentuu ja ajalliset juuret eivät liity pelkästään valokuvan hetkeen, vaan myös katsojan hetkeen (Luukkonen 2017, s. 223).

Tehtävässä tavoiteltiin integraatiota, jossa taiteen keinoin pohditaan tieteen näkemyksiä ajasta ja sen kokemisesta. Rissasen (2016, s. 75-76) mukaan tämä on horisontaalista oppiaineintegraatiota, jolloin toisiinsa liittyviä asioita opitaan samanaikaisesti muodostaen yhtenevän kokonaisuuden, sekä sisäistä integraatiota, jossa keskitytään oppimiseen ja motivoitumiseen liittyviin tekijöihin, opiskelijoiden itsensä päättäen, minkälaisia videoita he tekevät.

6.4 Loppujuhla

Loppujuhla oli koko leirin yhteinen viimeinen ilta, jossa juhlaillallisen äärellä kokoontuimme isoon saliin ja jokainen opettaja osallistui juhlaan omalla tavallaan, joko puheella, performanssilla tai musiikkiesityksellä (Liite 5). Juhlassa oli myös todistusten jako (Liite 3) ja katsoimme yhdessä vaelluksella tuotetut ajan kokemisesta kertomat videot. Videot olivat lyhyitä ja oivaltavia pohdintoja siitä, miten aika ilmenee ja ei ilmene: aika otettiin videoilla tosissaan ja humoristisemmin. Hidastusten tekeminen väärinpäin kuvasti sitä, miten videolla aika menee moneen eri suuntaan.

Osana loppujuhlaa päätimme yhteisesti, että tehdäksemme näyttelystä viimeistellyn näköisen ja että teokset aukenisivat muillekin, jotka eivät olleen kuvataiteen tunneilla, tulisi työt olla esillä pienen vapaavalintaisen tekstin kanssa. Tapa, jolla voi luoda valokuvalle kontekstia, on liittää sen yhteyteen tekstiä: nimiä, kuvatekstejä, johdantoja, esseitä ja niin edelleen. Tekstin tehtävä on ohjata katsojaa oikeaan suuntaan, helpottaa merkityksien löytämistä ja avata kuvien sanomaa. (Luukkonen 2017, s. 86) Oma roolini loppunäyttelyn pystyttämässä oli neuvoa-antava ja opiskelijat saivat itse koordinoida suurimman osan näyttelystä.

KUVAT 8 & 9

Loppujuhlan taidenäyttelyä. Kuvat: Henna Mattila, 2021.

Taidenäyttelyn osaksi tehty camera obscura -huone onnistui lopulta monien yritysten jälkeen ja istuskellessamme pimeässä huoneessa loppujuhlan aikana, odottaen silmiemme tottuvan pimeyteen, aloimme pikkuhiljaa nähdä koulukeskusta vastapäätä olevan tunturimaiseman, ohimenevät autot ja porot vastakkaisella seinällä ylösalaisin. Installaatio oli onnistunut lisä tieteen integraatiossa taiteeseen ja yhdisti moniaistisuutta ja yhdessä koettua kokemusta loppujuhlaan.

7 TIETEEN INTEGRAATIO TAITEESSA

7.1 Tutkimusluvut ja aineisto

Osallistujilta keräsin tutkimus- ja dokumentaatioluvat (Liite 1), kysyen lupaa niiden kuvien ja videoiden käyttöön, joista tutkittavan voi tunnistaa, sekä dokumentaation ja taiteellisten tuotosten käyttämiseen niin, että ne kulkevat tekijänsä nimellä. Nauhoitettuja ryhmäkeskusteluja en litteroinut, sillä painopiste ei tule olemaan yksilöissä vaan siinä, mitä yhteisesti koetaan tärkeäksi ja nostetaan esiin ryhmäkeskusteluissa, sillä tulemme kollektiivisesti olemaan kaikki saman aiheen äärellä.

Taideteoksen kohtaaminen on hyvin henkilökohtaista ja elämykset muuttuvat vähitellen pohdiskelevaksi havainnoinniksi. Sanalliset merkinnät ovat havainnoinnin työkaluja ja kokemusten erilaisuus paljastuu keskusteltaessa teoksen yksityiskohdista. Pohdiskelevassa havainnoinnissa annetaan aikaa oivalluksille, rakennetaan yhteyksiä ja luodaan taiteiden välisiä yhteyksiä. (Räsänen 2000, s. 40-41) Tunneilla keräsin nauhoitettuja ryhmäkeskusteluja sekä kirjallisia pohdintoja, että opiskelijat voivat ilmaista omia pohdintojaan sekä suullisesti että kirjallisesti.

Laitisen mukaan (2006, s. 209) kuvan sisällön ja ilmaisumuotojen sanallistaminen liittyy kuvan traditioihin tutustumiseen ja sanallistamisen kautta tiedostetaan omat valinnat omassa kuvan tekemisen prosessissa. Keskusteluja kävimme välipohdintoissa ja -kriitikeissä, sekä loppukritiikissä, painottaen opiskelijoiden omia näkökulmia ja yhdessä esiin nostettuja pohdintoja. Räsänen (2000, s. 88-89) mukaan esteettinen arvottaminen on mukana taiteen vastaanottamisen vaiheissa ja vaikuttaa teoksen ymmärrykseen, ja teoksen merkitys löytyy taiteilijan ja vastaanottajan tietoisesta kokemuksesta: teoksen muodon ja sisällön välinen suhde ymmärretään, kun teoksen aihe ja sisältö liittyvät myös vastaanottajan elämismaailmaan ja kulttuuriin. Tavoitteena oli myös opiskelijoiden syventyminen omiin töihinsä myös kirjoitetun kuvauksen kautta, sen lisäksi, että kirjoitettu kuvaus on esillä ja kirjoitettu myös katsojaa varten.

7.2 Nykytaide vaikuttaa

Ryhmäkeskusteluissa nousi esiin se, miten on surullista, että arktinen luonto muuttuu ilmastonmuutoksen myötä. Yleisesti tiedetään, että ilmastonmuutos aiheuttaa odottamattomia kamppailuja arktisen alueen ihmisille: elintavat pakotetaan määräytymään uudelleen tavalla, joka ei vastaa mitään aikaisempia lähihistorian haasteita (Härkönen 2021, s. 29). Arktinen alue on herkkä muutoksille ja opiskelijoiden mukaan tämä on myös yhteiskunnan arvomaailmakysymys. Maiseman rakkauteen kuuluu vastuu sen säilymisestä ja hyvinvoinnista (Sepänmaa 2006, s. 36).

Opiskelijoiden keskusteluissa nousi useaan otteeseen esille se, miten stereotypiat arktisesta alueesta ovat värittäneet heidän ajatusmaailmaansa. On vaikea kuvitella mitä arktisuus on, jos ei ole kokemusta arktisuudesta, minkä lisäksi arktisuuden kokeminen ja eläminen ovat eri asioita. Lappi näyttäytyy valitettavasti muille usein objektina, villiksi ja vapaaksi mielletynä marginaalialueena, arjen ulkopuolelle tuotettuna lomaviettäpaikkana (Keskitalo-Foley 2006, s. 136-137). Myös arktistumisen myötä talvisuutta ja kylmää korostetaan, kun arktisen etelään valumisen myötä eteläisemmät kaupungit haluavat osansa arktisen alueen poliittisesta hallinnasta ja kulttuurisesta pääomasta (Huhmarniemi & Jokela 2020, s. 76). Taiteen esimerkkien kautta opiskelijat nostivat esiin huomioita siitä, miten lumen määrää maisemissa arktisen alueen kuvauksessa ylikorostetaan ja sitä eksotisoidaan.

Tieteessä voidaan käsitellä ekokriisejä ja keinoja niiden ratkaisemiseen, mutta taiteessa niitä voidaan käsitellä myös tunnetasolla. Von Bonsdorffin (2006, s. 162) mukaan perspektiivisyys sopii taiteeseen, sillä tekijä on tavallaan sisäänrakennettu teokseen: maailma tai edes yksittäinen ilmiö ei mahdu yhteenkään teoriaan, jolla voidaan kyseenalaistaa luonnontieteen ensisijaista roolia luonnon kuvaajana: tieteen perspektiivi toisaalta rajaa sen, mitä voidaan lukea luotettavaksi tiedoksi, joten perspektiivisyys tarkoittaa eri asioita tieteessä ja taiteessa. Opiskelijoiden huomioiden mukaan luonnossa olemassa olevat elementit näkyvät tieteessä ja toistuvat taiteessa, ja tiede voi tuoda teknologian ja kauniit ilmiöt taiteeseen. Taide voi auttaa myös tiedon tuomisessa julki ja esittämisessä muille, taiteen tuoden erityistä tiedon arvoa, taiteen myös voiden ottaa kantaa tieteeseen. Taiteen välittämän tiedon korostamisella voidaan kuitenkin perustella taiteiden

kulttuurista ja yhteiskunnallista arvoa, korostaen sitä, että taide voi välittää tietoa, joka ei yhtä hyvin välity muulla tavoin (von Bonsdorff 2006, s. 158).

Opiskelijat näkivät taiteen monitulkintaisuuden haasteena, hyvässä sekä pahassa, sillä taideteoksesta voi löytää oman tapansa ymmärtää ja katsoa sitä, sen lisäksi, että taideteoksen voi ymmärtää täysin eri tavalla, miten taiteilija tarkoitti sen tulevan katsotuksi. Opiskelijat myös nostivat esiin sen, miten taiteeksi koettu asia aktivoi syvällistä ajattelua sekä syiden, seurauksien ja tulkintojen yhteyksien etsimistä taideteoksesta. Taiteellisten tekniikoiden moninaisuus haastaa katsojaa, kun teos ei ole perinteisesti kohdettaan esittävä taideteos, milloin teosten sanallinen selittäminen voi olla katsojan kannalta tarpeen, erityisesti teoksessa kuvattujen ristiriitojen selittämisessä. Konkreettisuuden koettiin toisaalta olevan vaikuttavaa muun muassa ilmastonmuutoksesta puhuttaessa, näyttäen vertauspintoja todellisuuteen.

Ryhmäkeskustelujen jälkeen kävimme läpi kotitehtävää, jossa opiskelijoiden tuli omalla ajallaan tutustua Utsjoen keskustaa ympäröivään luontoon valokuvan kautta, ottaen kuvia omista huomioista ja muutoksista väreissä, tekstuureissa ja yksityiskohdissa. Tehtävä ja sen yhteydessä tehty luonnossa kulkeminen koettiin mielekkääksi, kiinnittäen yksityiskohtia luontoon ja sen kauneuteen. Yksityiskohtat voivat kertoa kokonaisuuksista, heijastukset ja varjot valokuvan kohteista, joista ne tulevat ja jäljet olennoista, jotka ovat niitä jättäneet: epäsuora kerronta on yksi valokuvan tyylilajeista (Saraste 2010, s. 173).

Oli mukavaa liikkua luonnossa ja ihailla sen kauneutta.

Huomattiin yksityiskohtat, jotka ovat kauniita, mutta huomaamattomia.

(Opiskelijan huomio)

Kuvaaminen oli vaikeampaa miltä se näyttää

(Opiskelijan huomio)

Jokelan ja Huhmarniemen (2020, s. 41-42) mukaan taideperustaiseen tutkimukseen kuuluu taiteellisen toiminnan potentiaalinen vaikutus oppimiseen, sekä terveyden ja hyvinvoinnin

edistämiseen, jonka vahvuutena pidetään keinoja tutkia ei-kielellistä, hiljaista, aistillista ja ruumiillista tietoa ja kokemuksia. Opiskelijoiden omat kokemukset luonnossa liikkumisesta tukevat tätä tavoitetta tutkimuksessa moniaistisesta luonnon kohtaamisesta ja oman suhteensa pohtimista siihen. Valokuvataide taidelajina kehittää havainnointikykyä, kuvaajan oppiessaan sen, mikä on kuvauksellista (Karttunen, Nummelin & Yrjönkoski 1987, s. 70-71).

Opiskelijoiden huomioissa kuitenkin nousi esiin se asia, miten kuva ei ole yhtä ”hyvä” kuin oikea asia ja kokemus siitä. Valokuvan voima perustuu aitouden auraan ja todelliseen läsnäoloon ja uskoon, että kuva on elämästä peräisin (Saraste 2010, s. 154). Valokuvat toimivat muun muassa muistoina, viesteinä ja taiteena, ja valokuvia käytetään dokumentaarisesti tai fiktiivisesti, valokuvan olematta kuitenkaan kiistaton todiste todellisuudesta (Pienimäki 2013, s. 17).

Moniaistisuuden kokemisen ilmaiseminen koettiin ongelmalliseksi valokuvan kautta, vaikka kuvien ottaminen sai paikan tuntumaan kauniimmalta. Luukkosen (2017, s. 116) mukaan maiseman voi nähdä luonnoksena, johon valokuvaaja voi heijastaa omia tuntemuksiaan ja luontokuvaan liittyy usein sen ihailu, maiseman ylevöittäminen tai mytologisointi. Tekijäkeskeinen maisemavalokuva hakee dramaattisia näkymiä tai hetkellisiä vaikutelmia.

Taideteos ei ole kuitenkaan valmiina luonnossa, vaan valokuvaan täytyy itse toimia todellisuuden ja tradition välissä: todellisuuden kohteet antavat inspiraation kuvaamiseen ja otetut kuvat käyvät dialogia jo olemassa olevien toisten kuvien kanssa (Saraste 2010, s. 166). Kun teos mitä taiteilija tavoittelee tehdään tekniikalla, jolla on suora yhteys todellisuuteen, oman vision ja todellisuuden kohtaaminen voi olla haastavaa. Luukkosen (2017, s. 60-61) mukaan maisema on elävä ja ajassa muuttuva kokonaisuus, joka muuttuu pienilläkin katsojan position muutoksilla, valokuvan taas pysyessä samana, vaikka katsoja liikkuisikin kaksi metriä vasemmalle: valokuvien kautta katsottuna maisemaa koetaan kuitenkin katsovansa suoraan, jonka välillä ei ajatella olevan erityisiä tulkinta tai kulttuurisia välittäjäsuhteita. Maisemakuvien objektiivisuuden voi myös nähdä omana tyylinään, kun perinteistä ideaalisen valokuvan mallia noudatetaan: näkemisessä on ero, jos maisema heijastaa kuvaajan kokemusta vaiko maiseman näköisyyttä ja kauneutta.

7.3 Tulkintoja tulevaisuusnäkymistä

Tehtävässä tavoiteltiin integraatiota samalla tavoin, kuin leirin vaellustehtävässäkin: kuvataiteen keinoin pohdimme tieteen näkemyksiä ajasta ja sen kokemisesta, sekä erityisesti sitä, miltä tulevaisuus voisi näyttää. Räsänen (2010, s. 48) mukaan taide- ja taitoaineiden oppimiskäsityksessä taidetta, taitamista ja tietämistä ei eroteta toisistaan ja näissä oppiaineissa tieto kehittyy ja ilmenee toiminnassa oppimisen prosessissa sekä tuloksessa: integroivassa taideopetuksessa korostuu aistien, havaintojen ja tunteiden merkitys tiedon rakentamisessa, painottaen kokemusten kulttuurista ulottuvuutta. Mannisen (2021, s. 20) mukaan integraatio on ajankohtaista nykyaikana, kun painopiste siirtyy tiedon siirtämisestä tiedon ymmärtämiseen, samalla kun ajankohtaisia ilmiöitä käsittelevän ja eri tieteen alojen menetelmiä hyödynnetään nykytaiteen monialaisessa keskiössä.

Pyrimme ymmärtämään tulevaisuuden mahdollisuuksia, realistisia ja epärealistisia, kuvataiteen ilmaisun kautta. Jónsdóttirin (2017, s. 8) mukaan kriittisen ajattelun opettaminen on osa kestävästä kehitystä, lisäten valmiutta arvojen ja aktiivisen osallistumisen tärkeyden tunnistamiseen: kriittisen ja luovan ajattelun yhdistelmä tuo julki ristiriitoja. Tehtävää lähestyttiin kriittisellä näkökulmalla, pohtien sitä, minkä pitäisi tulevaisuudessa muuttua.

Kestävä kehitys ei ole kuitenkaan saavutettava päämäärä, vaan jatkuva oppimisen polku kohti tavoiteltavaa muutosta, vaikuttaen moraalisiin oletusarvoihin. Monitieteinen lähestymistapa mahdollistaa uudet perspektiivit ja tiedon tyypin, ja ihmisen vaikutus luonnonvaroihin ja kulttuurien kestävyys on ollut tiedossa jo kauan. (Jónsdóttir 2017, s. 3)

Näyttihän se maailma erilaiselta linssin läpi.
(Oppilaspalaute)

Maisema on elävä ja ajassa muuttuva kokonaisuus, joka muuttuu pienilläkin katsojan position muutoksilla, valokuvan taas pysyessä samana, vaikka katsoja liikkuisikin kaksi metriä vasemmalle (Luukkonen 2017, s. 60-61). Tämän vuoksi oppilaan toteama lausahdus siitä, miten maailma näyttää erilaiselta linssin läpi, pitää hyvinkin paikkansa: valokuvatessa kohde myös rajataan ja jotain jätetään valokuvan ulkopuolelle. Täydellinen neutraalius on valokuvaajalle mahdotonta ja tekoon valokuvata liittyy aina valintoja, jotka määrittävät ulkoasua ja herättävät merkityksiä: merkitystä ei vähennä se, tehdäänkö valinnat kuvattaessa vai sen jälkeen (Luukkonen 2017, s. 89). Valokuvan tekemiselle on useita mahdollisia muotoja: tilanteita tallennetaan, kuvia liitetään yhteen (kollaasi), niitä lavastetaan ja kuvat voivat sisältää tekstiä (Saraste 2010, s. 119-120). Valokuvien tulkitsemisesta puhuttaessa voidaan tarkastella sitä, mitä näkyviä kohteita ja merkitystasoja tunnistetaan valokuvasta ja valokuvat limittyvät usein muihin medioihin ja esitysmuotojen yhteyteen, ollenaisiksi muodostuu se, miten nähdään valokuvien kiinnittyvän osaksi laajempia kokonaisuuksia (Pienimäki 2013, s. 20-21). Valokuva voidaan tuoda siten sekatekniikalla myös osaksi toista asiayhteyttä ja kokonaisuutta.

Jatkotyöstimme valokuvia tunneilla yhdistäen niihin kuvataiteen sekatekniikoita, valiten tekniikan sen perusteella, mitä kuvassa haluttiin ilmaista. Tähän tutkielmaan olen valinnut kolme teosta lähempään tarkasteluun ja kuva-analyysin kohteiksi, joissa tulevaisuusnäkökymät yhdistettynä visuaaliseen ilmaisuun olivat hyvin oivaltavia ja kanta-aottavia. Tulevaisuuden mahdollisuuksia on pohdittu jokaisen omiin näkemyksiin perustuen.

Loppukritiikissä Lauri Tanskanen esitteli teoksensa *Tulevaisuuden kahdet kasvot* (2021) (Kuva 10) ja ajatuksensa sen takana. Kuvaparin ensimmäisessä kuvassa näkyy valokuva Utsjoen kirkosta, kirkon tornin olen vähän maalatun taivaan ulkopuolella. Maalattu taivas on akvarelliväreillä tehty ja siinä on pieniä täpliä, jotka on tehty suolatekniikalla paperille. Kuvaparin toisessa kuvassa näkyy taivaasta otettu valokuva ja vain kirkon siluetti, kirkon paikalla ollen vain tyhjää valkoista.

Luonnonympäristön rinnalla oleva rakennettu ympäristö, kuten arkkitehtuuri, kaupunkimaisema ja muotoilu, luo kielen kautta institutionalisoitua eroa ihmisen ja

ympäristön välillä, ympäristön tullessa nähdyksi olevan jotain tuolla ulkona, jota ihmiset hallitsevat. (Jokela 2016, s. 73) Tanskanen itse kuvailee teoksensa kertovan siitä, miten tulevaisuudessa rakennukset ja niiden ympäristöt muuttuvat, ne voivat saada uusia merkityksiä ja menettää vanhoja merkityksiään tai muuttua tarpeettomiksi. Tulevaisuutta on siis vaikea ennustaa ja sen arvaamattomuuden hän kuvailee olevan myös yksi elämän parhaista puolista.

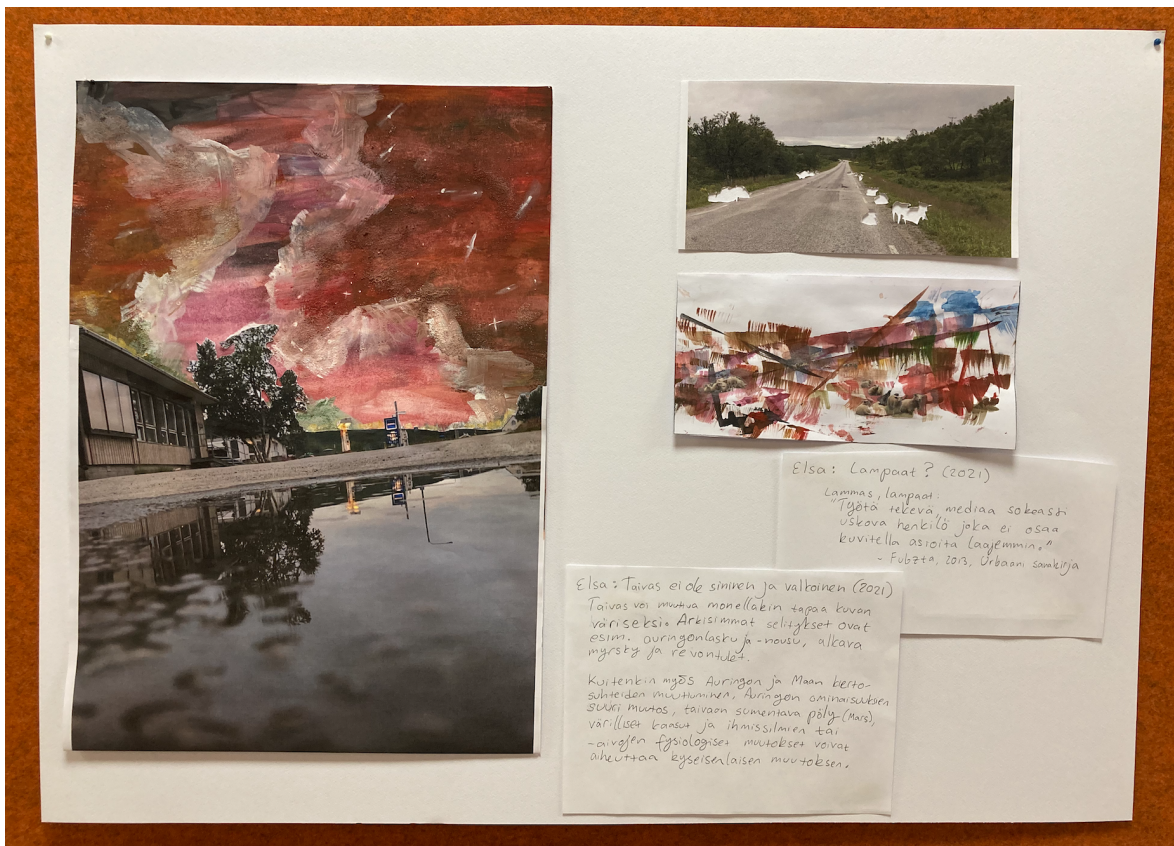

KUVA 10

Lauri Tanskasen työt loppunäyttelyssä. Kuva: Henna Mattila, 2021.

Kuvaparissa voidaan nähdä toisto tehokeinona, joka kuvastaa myös ennen ja jälkeen, nykyään ja tulevaisuus -asetelmia. Silmä osaa järjestää hajanaistakin elementeistä

kokonaisuuksia ja pienistäkin viivoista ja pisteistä voidaan tunnistaa, mistä on kyse (Saraste 2010, s. 179) ja katsojalle ei jää kuvista tunnetta, että jotain puuttuu. Tyhjä valkoinen tila kirkon paikalla on visuaalisesti vahva ja tunnistettava tapa katsojalle arvella sen merkitystä siinä, miten kirkko rakennuksena ja paikkana olisikaan tulevaisuudessa merkityksellinen. Paikan kokemiseen vaikuttavat paikan ihmiset ja kulttuuri, aika ja kokemus, sekä ihmiset itse muuttavat paikkoja omien tekojensa kautta (Härkönen 2021, s. 53). Käsitukset ajasta ovat sidoksissa käsityksiin paikasta ja tunteista, siitäkin syystä, että paikat ovat jatkuvan muutoksen vallassa (af Forselles-Riska 2006, s. 218). Sitä, mitä nämä muutokset tulevat olemaan tulevaisuudessa, emme tiedä.

KUVA 11

Elsa Tanskasen työt loppunäyttelyssä. Kuva: Henna Mattila, 2021.

Valokuvassa 11 näkyy Elsa Tanskasen teokset *Taivas ei ole sininen ja valkoinen* (2021) sekä *Lampaat* (2021) leirin loppunäyttelyssä. Teoksessa *Taivas ei ole sininen* on Utsjoelta otetussa kuvassa taivas leikattu pois ja se on korvattu punaisella sekatekniikka maalauksella. Kuvatekstissä kerrotaan, miten taivaan väri vaihtelee toisinaan arkistenkin selityksien johdosta:

“Kuitenkin myös Auringon ja Maan kiertosuhteiden muuttuminen, Auringon ominaisuuksien suuri muutos, taivaan sumentava pöly (Mars), värilliset kaasut ja ihmissilmien tai -aivojen fysiologiset muutokset voivat aiheuttaa kyseisenlaisen muutoksen” (kuvateksti)

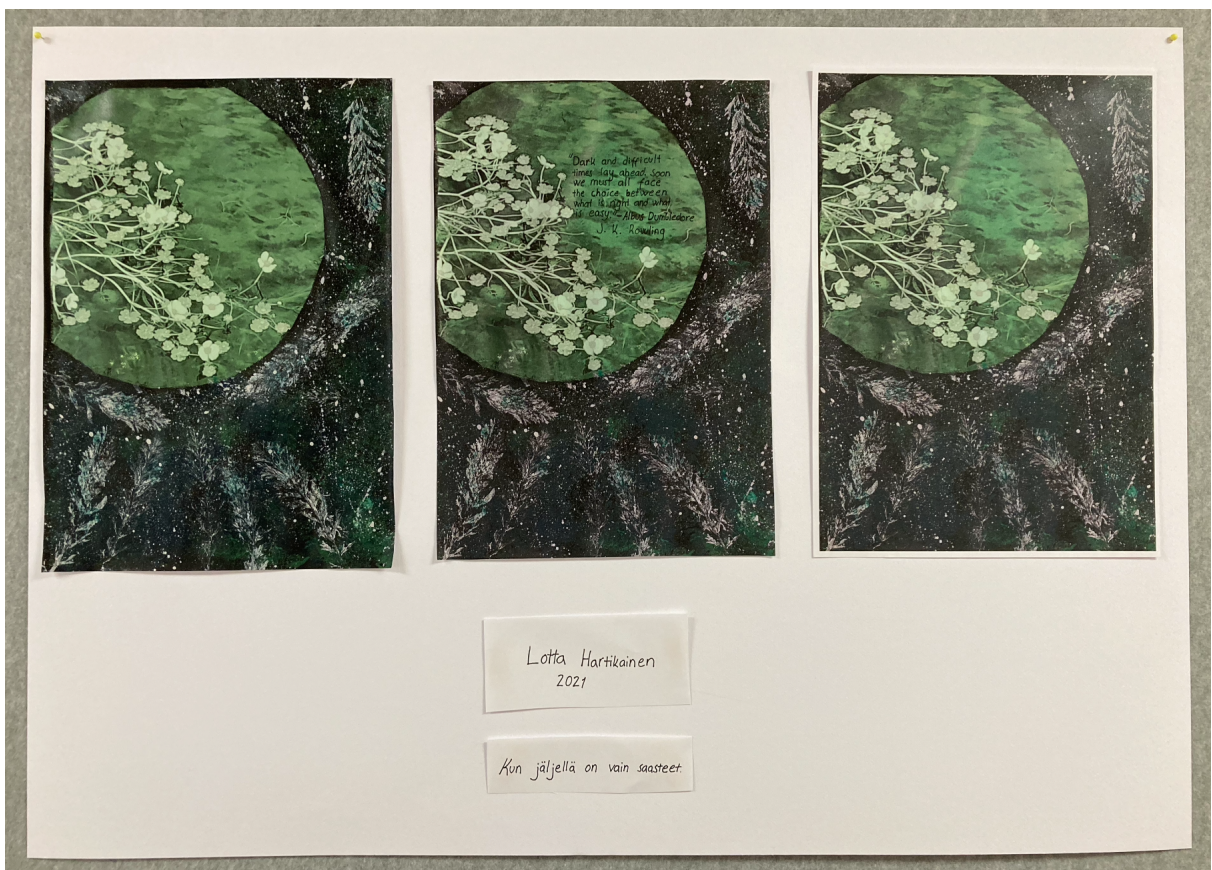
Todellisuutta ei tulisi vain tulkita, mutta myös ylläpitää ja rakentaa keskustelun kautta, kuten taiteen kautta. Painopisteen siirtyessä kielestä, taiteessa visualisointi voidaan nähdä kielenä ja luovana dialogina vuorovaikutteisessa taiteellisessa toiminnassa. Nykytaide voidaan nähdä kuvataidekasvatuksen perustana, sekä sen kontekstuaalisuus, prosessiperustaisuus ja dialoginen aktiivisuus sen sijasta, että se rajoittuisi teknisiin taitoihin ja ilmaisukykyyn. (Jokela, Hiltunen, Härkönen 2015, s. 435)

Loppukritiikissä Tanskanen avasi sitä, miten hän pohti taivaan värin taustalle syytä, hakien selitystä tieteen kautta. Tiedon integraatio tapahtuu taiteessa, kun eri tiedon alojen yhteisiä tekijöitä yhdistyy ja eri tiedonalat risteävät: taiteessa integroituu myös oppijan jokapäiväinen arkitieto tiedonalojen tiedon kanssa ja taideteokset tulevat merkityksellisiksi, kun ne nähdään kulttuurisessa kontekstissa ja kulttuuri tulee ymmärrettäväksi taiteen kautta (Venäläinen 2019, s. 135). Tanskanen on lisännyt työhönsä nimeen myös intertekstuaalisen viittauksen lauluun *Sininen ja valkoinen*, sillä taivas ei ole pelkästään sininen ja valkoinen. Loppukritiikissä taivasta kuvattiin myös maagiseksi, vaihdellen melankolisen ja toiveikkaiden tulkintojen välillä.

Tanskasen toisessa teoksessa *Lampaat* (2021) on lampaita valokuvattuna utsjokelaisella tiellä, lampaiden paikat ollen kuitenkin leikattu tyhjiksi, valkoisen paperin loistaessa kuvan takaa. Lampaat eivät ole missä ne kuuluisivat olla, mikä loppukritiikissä kuvattiin

hämmentäväksi, sillä lampaiden ei kuuluisi olla autojen käyttämällä tiellä, eivätkä ne ole kuvassakaan kuvattuna. Kuvatekstissä lampaille annetaan selitys urbaanista sanakirjasta: “Työtä tekevä, mediaa sokeasti uskova henkilö, joka ei osaa kuvitella asioita laajemmin.”

Jóndóttirin (2017, s. 8) mukaan kriittisen ajattelun opettaminen on osa kestävästä kehityksestä, joka lisää oppilaiden valmiutta arvojen ja aktiivisen osallistumisen tärkeyden tunnistamiseen: kestävä kehitys taideprojektit tarjoavat kriittisen ja luovan ajattelun yhdistelmiä, usein keskittyen tuomaan ristiriitoja julki ja voimaannuttamaan katsojat ja osallistujat muuttamaan epäoikeudenmukaisia olosuhteita. Tanskasen teos on ekososiaalinen kannanotto kriittisen ajattelun puolesta, joka kyseenalaistaa sen, miten kriittistä ajattelua ei välttämättä harjoiteta.

KUVA 12

Lotta Hartikaisen työt loppunäyttelyssä. Kuva: Henna Mattila, 2021.

Lotta Hartikaisen teoksessa *Kun jäljellä on vain saasteet* (2021) sekatekniikalla tehty teos, jossa on yhdistetty muokattujen valokuvien tulosteita, joihin on myös maalattu kuvien päälle. Hartikaisen mukaan kasvit eivät näytä tältä, mutta tulevaisuuden kasvien ulkomuotoa voi kuvitella ahdistavaan sävyyn. Teoksessa on intertekstuaalinen viittaus suosittuun J. K. Rowlingin Harry Potter -kirjasarjaan, sillä keskimmäisen valokuvan keskelle on kirjoitettu lainaus, jonka suomennan: “Pimeät ja vaikeat ajat ovat tulossa. Pian meidän täytyy kohdata se valinta, jolloin meidän täytyy valita helpon ja sen, mikä on oikein, väliltä.” Kolmen valokuvan hallittu teos lähestyy hyvin kriittisesti kuluttamisesta johtuvaa ilmastonmuutoksen aiheuttamaa kriisiä ja korostaa sitä, että jos haluamme luonnon säilyvän, meidän täytyy tehdä valintoja sen säilyvyyden eteen.

Taiteen kautta kyetään käsittelemään vaikeitakin asioita, kuten arvoja ja merkityksiä teknisten alojen ja luonnontieteiden objektivoinnista poikkeavalla tavalla. Olemme kiusallisen tietoisia ilmaston lämpenemisestä, muovin aiheuttamista ympäristöhaitoista ja tehotuotantoeläinten kärsimyksestä. Konsumerismi perustuu ajatukseen, että mahdollisimman suuri kuluttaminen on hyväksi taloudelle ja siten myös hyvinvoinnille, globalisaation yhdessä välineellistävän asenteen kanssa mahdollistaen massatuotannon edullisesti ja tehokkaasti. Asioita voidaan tarkastella taiteen sisällön ja muodon keinoin, kritiikin kohdistuen tietoisesti maailmassa koettuihin epäkohtiin. (Foster 2017, s. 44-45)

Teos lisää painetta yksilöiden valinnoille sekä tieteelle selvittää kuluttamisen ja luonnonvarojen ongelmallinen suhde, sillä jos emme vähennä kulutustamme, tieteen täytyy ratkaista ekologisuuden kysymys. Yhdistyneiden Kansakuntien ja UNESCO:n kestävän kehityksen ohjelman tavoitteiden mukaan opettajien tulisi rohkaista oppilaitaan olemaan sukupolvi, joka muuttaa maailmaa (Jónsdóttir 2017, s. 2), mutta on myös tavoiteltavaa, että oppilaat itse rohkaisevat toisiaan muuttamaan maailmaa.

7.4 Opiskelijoiden onnistumisia

Kirjallisessa anonyymisti kerätyssä kurssipalautteessa toistuvat oppilaiden huomiot siitä, miten positiivinen oppimisilmapiiri on ruokkinut heidän luovuuttaan. Toistuvina nostoina palautteessa ovat oppimiskokemukset siitä, miten omaan intuitioon ja taitoon voi oppia luottamaan, ja miten uusien tekniikoiden opetteleminen ruokki omaa luovuutta. Ilmaisuvälineet muodostavat sen perustan, jonka pohjalta taiteellinen vapaus ja luovuus ovat mahdollisia, sillä luovuus ei tapahdu tyhjiössä: tekninen osaaminen liittyy vahvasti taiteen sisältöjen ilmaisuun (von Bonsdorff 2006, s. 160). Korostin tunneilla erityisesti epäonnistumisen mahdollisuutta ja tärkeyttä oppimisprosessissa, mikä nostettiin palautteessa useasti esiin hyvänä asiana. Taiteelliseen prosessiin kuuluu tietynlainen epämukavuuden sietäminen ja sitä tulisi myös harjoitella.

“Luovuuteni oli parhaimmillaan, sillä sille ei pistetty estettä. Projektissa parasta oli se, että sain tehdä juuri oman näköistä taidetta oman osaamiseni mukaan ja sain tehdä jotain, mikä oli minulle uutta.”
(Opiskelijapalaute)

Palautteessa mainittiin myös vertaisoppimisen tärkeys ja oman luovuuden kehittyminen toisia tarkkailemalla. Opettajan apu työn etenemisessä nähtiin tärkeänä, opettajan silti antaen vapauden omaan taiteelliseen prosessiin. Omia töitä tehtiin itsenäisesti, mutta yhteisöllisyys saman aiheen äärellä koettiin inspiroivaksi tekijäksi, samoin kuin itsestänsä uusien puolin löytäminen onnistumisten kokemusten kautta. Taideperustaisen tutkimuksen tavoitteet näkyvät siis opiskelijapalautteessa. Jokelan, Hiltusen ja Härkösen (2015, s. 435) mukaan tuotoksen lisäksi itse prosessi on tärkeä ja taideperustaisessa tutkimuksessa osallistujien halutaan voimaantuvan, yhteisökokemuksen vahvistavan heidän identiteettiään sekä halutaan luoda dialogia yhteisön jäsenille luoden itsetietoisuutta suhteessa yhteisöönsä ja ympäristöönsä. Painopisteenä on myös taiteen rajoittamattomuus kieleen. Oppimisen toivotaan tehostuvan yhteisöllisyyden ja osallistavan projektin kautta.

8 KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Leirin viimeisenä iltana kävimme kokoavan keskustelun taiteen rehtorin Mirja Hiltusen ja tieteen rehtorin Kirsi Lehdon kanssa. Pohdimme yhdessä sitä, miten uteliaisuuden ja mielikuvituksen kautta voidaan käsitellä tulevaisuutta koskevia asioita, toiveita ja huolia. Leirin aikana tehdyt oppilaiden työt olivat kaikki hyvin erilaisia suhtautumisessaan tulevaisuuteen, mutta kaikkien opiskelijoiden töistä kävi ilmi se, miten tulevaisuuden suhteen olemme tienhaarassa: jotain täytyisi tehdä.

Ympäristöahdistuksesta on Pihkala (2008, s. 35-37) aikaisemmin todennut sen, miten ympäristöahdistus lisää painetta käsitellä vaikeita tunteita ympäristökasvatuksessa, mutta ympäristöahdistuksen käsittelyä helpottaa, jos aiheen prosessointi on julkisesti hyväksyttyä. Opettajina koemme sen vaikeaksi, että yhteiskunta kaataisi kaiken tämän nuorten harteille, vaikka tulevaisuudesta ja sen haasteita on hyvä käydä keskustelua.

Kaikissa oppilaiden puheissa ja taideteoksien äärellä kaikui kuitenkin tieteen ja taiteen eri teemat sekä tulevaisuuden näkymät ja viisaat, perustellut vastaukset kysymyksiin tulevaisuudesta. Opettajien integraation tavoittelusta huolimatta lopullinen integraatio tapahtuu opiskelijoiden omissa mielissä ja oppimisprosessina luennot, reflektointi, taiteellinen tuotos ja sen sanallistaminen loppujuhlaan on siis ollut ajatuksia herättävä. Mannisen (2021, s. 30) mukaan ilmiöpohjainen oppiminen pedagogisesti lähestyttäessä tähtää opetuksen eheyttämiseen ja pyrkii myös usein eri oppiaineiden sisältöjen integroimiseen monialaiseksi kokonaisuudeksi. Tulevaisuuden teema on kantanut oppimisessa koko leirin ajan.

Integraatiota tavoiteltaessa leirin kokonaisuudesta tulisi tehdä enemmän liukuva, tavoitellen enemmän yhteistyötä tieteen ja taiteen opettajien kesken. Räsänen (2008, s. 111) on kirjoittanut siitä, miten monitieteisen kasvatuksen ja syvällisen integraation keskeinen haaste on opettajien yhteistyö sekä oppiaineiden säilyminen itsenäisinä eikä pelkästään toisen aineen työkaluna. Tämä asettaa haasteita tulevilla leireillä tapahtuvan integraation kehittämiseen. Mannisen (2021, s. 21) mukaan integraatiota voidaan pitää kuitenkin helppona, jos luullaan eheyttämisen olevan käytännön opetustyössä sitä, että tunnilla puhutaan myös toisen oppiaineen sisällöistä. Räsänen (2008, s. 134) mukaan

kuvataideopetukseen liittyy myös muiden tiedonalojen sisältöjen kuvittamista tai eri alojen yhteisille teemoille ja käsitteille pohjautuvaa toimintaa, joka integraatiossa tarkoittaa erojen ja samankaltaisuuksien hyödyntämistä tutkimisessa, käsitteellistämässä ja esittämisessä.

Leirin integraation kehittäminen tulee vaatimaan järjestelmällisempää opettajien välistä kommunikointia sekä suunnittelua, ja oppiaineiden sisältöjen tarkastelua kummankin aineen tunneilla. Kokonaisuudessaan leiri tarvitsee selkeämpää taide- ja tiedekurssien integrointia, yhteisopettajuutta yli oppiainerajojen ja ilmiöpohjaista opetusta. Lukujärjestyksestä tulisi myös keventää, sillä itsenäinen reflektointi ja ryhmäytyminen tarvitsevat aikaa (Liite 4).

KUVAT 13 & 14

Alexi Elovaaran vetämä tehtävä

Leirin päiväohjelman tieteen luennot olivat laadukkaita, mutta hyvin opettajakeskeistä opettamista, mikä voi olla tiettyjen asioiden opettelemisessa hyvinkin perusteltua. Kurssiin kuului myös maailmankaikkeuden aikajanan kuvittamista, minkä tekemiselle olisi voinut antaa enemmän aikaa myös luentojen lomassa, eikä vain niiden lopuksi. Integraatiota ja

vuorovaikutusta tieteen tunnilla lisäsi Alekski Elovaaran tunnilla tehty tehtävä (kuvat 13 & 14), jossa luovuudelle annettiin iso rooli: kuviteltiin, miten tulevaisuuden ihmiset kuvittelevat meille niin tuttuja eläimiä pelkkien luurankojen perusteella. Tietoisesti integraatiota tavoitellut tehtävä oli raikas ja luovuutta aktivoiva ryhmätehtävä luentojen lomassa, joka toteutettiin myös sään salliessa ulkona.

Suunnittelun ohessa leirin kaikkien opettajien tulisi tavata toisensa ainakin kerran etäyhteyksien varassa ja pedagogisen suunnittelun tulisi alkaa jo ennen kunkin oman osuuden suunnittelua. Vaikka perinteisesti tiede on nähty ensisijaisena ja taiteen luoma kokemuksellinen tieto toisarvoisena, taiteen merkitysten avaaminen on ekososiaalisen oikeudenmukaisuuskasvatuksen kontekstissa arvokasta, nähden tieteen ja taiteen täydentäviksi tavoiksi hahmottaa maailmaa (Foster 2017, s. 37). Taidekurssit tulisi myös sijoittaa tasavertaisemmin lukujärjestykseen tiedekurssien tuntien kanssa, välttääkseen piilo-opetussuunnitelman mukanaan kantavaa viestiä taiteesta harrastusaineena, tiedekurssiin nähden alisteisena oppiaineena.

Molempien rehtorien pohdinnoissa nousee esiin se, miten tiedettä ja taidetta yhdistää uteliaisuus. Taide haastaa ja venyttää omaa päätöksentekokykyä ja rajoja, sekä käsittelee asioita myös henkilökohtaisella tasolla. Tieteen opettajat eivät välttämättä tiedosta kuvataidekasvatuksen mahdollisuuksia: sen sijasta, että vain dokumentoidaan tai kuvitetaan, voidaan luoda jotain uutta. Taide voi jatkaa siitä, mihin tiede jää.

LÄHTEET

Aikavaellus - Time Trek. (25.10.2020).

<http://www.aikavaellus.fi/>

von Bonsdorff, P. (2006). Taide, tieto ja kauneuden haaste. Teoksessa: K. Kettunen, M. Hiltunen, S. Laitinen & M. Rastas (toim.) *Kuvien keskellä - Kuvataideopettajaliitto 100 vuotta*, (s. 158-168). Like.

af Forselles-Riska, C. (2006). Menneisyyden muuttuvat paikat. Teoksessa: Y. Sepänmaa, A. Lehtinen, O. Naukkarinen, Y.K. Tuan, P. Karjalainen, P. Siim, . . . C.a. Forselles-Riska, (toim.). *Paikka: Eletty, kuviteltu, kerrottu*. Kalevalaseuran vuosikirja, 85 (s. 218-231). Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Foster, R. (2017). Nykyaikainkasvatus toisintekemisenä ekososiaalisten kriisien aikakaudella. *Sosiaalipedagoginen Aikakauskirja*, 18, 35–56.

<https://journal.fi/sosiaalipedagogiikka/article/view/63484>

Future Library. *Information*. (14.5.2022)

<https://www.futurelibrary.no/#/information>

Granö, P., Hiltunen, M. & Jokela, T. (toim.). (2018). *Suhteessa maailmaan, Ympäristöt oppimisen avaajina*, Lapland University Press.

Hiltunen, M. (2009). *Yhteisöllinen taidekasvatus - Performatiivisesti pohjoisen sosiokulttuurisissa ympäristöissä*. (Väitöskirja). Acta Electronica Universitatis Lapponiensis, 45. Lapin yliopisto.

Huhmarniemi, M. & Jokela, T. (2020) Arktisen luontokuvauksen etiikka. Teoksessa: M. Huhmarniemi, T. Jokela & J. Paasovaara (toim.). *Luontokuvaus soveltavana taiteena*, (s. 73-86) Lapin yliopisto.

Huhmarniemi, M. & Jokela T. (2018) Art-based action research in the development work

of arts and art education. Teoksessa: G. Coutts, E. Härkönen, M. Huhmarniemi & T. Jokela (toim.) (2018). *The Lure of Lapland - A Handbook for Arctic Art and Design* (s. 9-25). University of Lapland.

Huhmarniemi, M. & Jokela, T. (2020) Taideperustainen toimintatutkimus soveltavan taiteen kehittämisen välineenä. Teoksessa: M. Huhmarniemi, T. Jokela & J. Paasovaara (toim). *Luontokuvaus soveltavana taiteena*, (s. 39-62). Lapin yliopisto.

Härkönen, E. (2021). *Seeking culturally sustainable art education in higher education - A Northern Perspective*. (Väitöskirja). Acta Electronica Universitatis Lapponiensis, 314. Lapin yliopisto.

Jokela T. (2019). Art-Based Action Research for Art Education in the North, *iJADE* 38.3, 599-609.

Jokela T., Hiltunen M. & Härkönen E. (2015). Art-based action research - participatory art for the north, *International Journal of Education through Art*, Volume 11 Number 3, 433-448.

Jokela, T. (1999) Katse maiseman kaipuuseen. Teoksessa: T. Jokela (toim.). *Tunturi taiteen ja tieteen maisemissa*. (s. 12-17). Lapin yliopisto.

Jokela, T. (2016) Yhteisöllistä ympäristötaidekasvatusta Pohjoisessa. Teoksessa: A. Suominen (toim.). *Taidekasvatusta ympäristöhuolen aikakaudella*. (s. 69 – 83). Aalto-yliopiston julkaisusarja – Taide + Muotoilu + Arkkitehtuuri. 3/2016.

Jónsdóttir, Á.B. (2017). *Artistic Actions for Sustainability - Potential of art in education for sustainability*. (Väitöskirja). Acta Universitatis Lapponiensis 355. Lapin yliopisto.

Kantonen, L. (2010). *Ankaraa ja myötätuntoista kuuntelua - Keskustelevaa kirjoitusta paikkasidonnaisesta taiteesta*. Kuvataideakatemia.

Karttunen, A., Nummelin, E. & Yrjönkoski, E-E. (1987). *Taide- ja ympäristökasvatus*. Weilin + Göös.

Keskitalo-Foley, S. (2006). Kolme näkökulmaa Lapin paikkana kokemiseen. Teoksessa: Y. Sepänmaa, A. Lehtinen, O. Naukkarinen, Y.K. Tuan, P. Karjalainen, P. Siim, . . . C.a. Forselles-Riska (toim.). *Paikka: Eletty, kuviteltu, kerrottu*. Kalevalaseuran vuosikirja, 85 (s. 129–146). Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Knuuttila, S. (2006). Paikan moneus. Teoksessa: Y. Sepänmaa, A. Lehtinen, O. Naukkarinen, Y.K. Tuan, P. Karjalainen, P. Siim, . . . C.a. Forselles-Riska (toim.). *Paikka: Eletty, kuviteltu, kerrottu*. Kalevalaseuran vuosikirja, 85 (s. 7-14). Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Krakaur, L.E. (2017). *Arts integration for understanding: deepening teacher practice in and through the arts*. (Väitöskirja). University of Maryland.
https://drum.lib.umd.edu/bitstream/handle/1903/19930/Krakaur_umd_0117E_18259.pdf?sequence=1

KUVIS ry (2.7.2021). *KuvisXMedia-webinaari 11.12.2020* [video]. YouTube.
<https://www.youtube.com/watch?v=Ajerb-on4Rg>

Kuvataiteilijamatrikkeli. (14.5.2022). *Marja Pirilä*.
<https://kuvataiteilijamatrikkeli.fi/taiteilija/marja-pirila>

Laitinen, S. (2006). Media on kuvaa - mutta missä sitä opetetaan?. Teoksessa: K. Kettunen, M. Hiltunen, S. Laitinen & M. Rastas (toim.) *Kuvien keskellä - Kuvataideopettajaliitto 100 vuotta*, (s. 200-213) Like.

Lapin Tutkimuslaitos Kevo. (25.10.2020) *Lapin luonnon tutkimusta*.
<https://sites.utu.fi/kevo/>

Lehtinen, A. (2006). Osallisuuden ja kieltäytymisen paikat. Teoksessa: Y. Sepänmaa, A. Lehtinen, O. Naukkarinen, Y.K. Tuan, P. Karjalainen, P. Siim, . . . C.a. Forselles-Riska (toim.). *Paikka: Eletty, kuviteltu, kerrottu*. Kalevalaseuran vuosikirja, 85 (s. 44-63). Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Luukkonen, I. (2017). (Väitöskirja). *Valokuvan ajallisuus - maiseman kerrostumista ajan kokemukseen*. Doctoral Dissertations 147/2017. Aalto yliopisto.

Mankkinen, J. (14.5.2022). *Mikä ihme on hiivagrammi? Biotaitteessa mikrobit maalaavat tauluja ja porkkanalle tarjotaan mahdollisuus seksielämään*. Yle Uutiset.

<https://yle.fi/uutiset/3-11244093>

Manninen, A. (2021) Yhteyksiä luomassa - Nykyaikaperustainen ilmiöpohjainen oppiminen Euroopan kansalaisuuden tarkastelussa. (Väitöskirja). *Acta electronica Universitatis Lapponiensis, nro 319*. Lapin yliopisto.

Opetushallitus. (20.10.2020). *Lukion Opetussuunnitelman Perusteet*.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/lukion_opetussuunnitelman_perusteet_2019.pdf

Opetushallitus. (20.2.2022). *Monitieteinen ja luova osaaminen - STEAM osaksi lukion kuvataidetta*.

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/monitieteinen-ja-luova-osaaminen-steam-osaksi-lukion-kuvataidetta>

Opetushallitus. (20.2.2022). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Paterson, K. [The mind-bending art of deep time]. (14.5.2022) *The mind-bending art of deep time* [video]. Ted Talk.

https://www.ted.com/talks/katie_paterson_the_mind_bending_art_of_deep_time

Pienimäki, M. (2013), (Väitöskirja) *Valokuvien kriittinen tulkitseminen medialukutaitona ja lajityypittely sen kehittäjänä*. Jyväskylän yliopisto.

Pihkala, P. (2018). Johdatus ympäristöahdistukseen - Ympäristöongelmien psyykkiset vaikutukset, *Tieteessä tapahtuu*, 6, 31-38.

Raivo, P.J. (1999) Luostari tunturin juurella, tsasouna vuonon rannalla. Teoksessa: T. Jokela (toim.). *Tunturi taiteen ja tieteen maisemissa*. (s. 50-54). Lapin yliopisto.

Rastas, M. (2006). Eidologin perintö - Antero Salmisen taidekasvatusajattelusta. Teoksessa K. Kettunen, M. Hiltunen, S. Laitinen & M. Rastas (toim.) *Kuvien keskellä - Kuvataideopettajaliitto 100 vuotta*, (s. 98-109) Like.

Rissanen, M. (2016). *Taitamisen tiede – Tietämisen taide: Taidon oppimisen arkkitehtuuri*. (Väitöskirja). Jyväskylän yliopisto.

Räsänen, M. (2008). *Kuvakulttuurit ja integroiva taideopetus*. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu.

Räsänen, M. (1993). (Lisensiaatintyö) *Kuvasta kokemukseksi. Kokemuksellinen oppiminen taidekuvan tarkastelussa*. Aalto yliopisto.

Räsänen, M. (2000). *Sillanrakentajat - Kokemuksellinen taiteen ymmärtäminen*. Taideteollinen korkeakoulu, Helsinki.

Räsänen, M. (21.5.2022) Taide, taitaminen ja tietäminen - kokonaisvaltaisen opetuksen lähtökohtia, (2010). *Synnyt / Origins* 3, 48-61.
http://arted.uiah.fi/synnyt/3_2010/rasanen.pdf

Saraste, L. (2010). *Valokuva - muisto, viesti, taide*. Musta taide.

Sepänmaa, Y. (2006). Sydämen maisema. Teoksessa: Y. Sepänmaa, A. Lehtinen, O. Naukkarinen, Y.K. Tuan, P. Karjalainen, P. Siim, . . . C.a. Forselles-Riska (toim.). *Paikka: Eletty, kuviteltu, kerrottu*. Kalevalaseuran vuosikirja, 85 (s. 31-43). Suomalaisen kirjallisuuden seura.

STEAMing Experiences. (2.7.2021). *Science, Technology, Engineering, the Arts and Mathematics*.

<https://steamexperience.fi/>

Suomela, L. & Tani, S. (2004) Ympäristön kolme ulottuvuutta. Teoksessa: H. Cantell, (toim.) *Ympäristökasvatuksen käsikirja*. (s. 45-59). PS-kustannus.

Tainio, A. (1999) Talo tunturissa ja tunturi talossa. Teoksessa: T. Jokela (toim.). *Tunturi taiteen ja tieteen maisemissa*. (s. 46-59). Lapin yliopisto.

Utsjoki. (20.2.2022). *Tietoa Utsjoesta*.

<https://www.utsjoki.fi/kuntainfo/tietoa-utsjoesta/>

Venäläinen, P. (Väitöskirja). (2019). *Nykytaide oppimisen ympäristönä - Näkemyksiä nykyaikaisesta oppimisesta ja niiden kohtaamisesta*. JYU Dissertations 130. Jyväskylän yliopisto.

Vilja-Mantere, J. (2016) Minua suurempaa? Maisemakokemus, raja ja pyhä. Suominen, A. (toim.). *Taidekasvatusta ympäristöhuolen aikakaudella*. (s. 143 – 153). Aalto-yliopiston julkaisusarja – Taide + Muotoilu + Arkkitehtuuri. 3/2016.

Ylirisku, H. (2016). Ympäristöopetus kuvataidekasvattajien koulutuksessa. Teoksessa A. Suominen (toim.) *Taidekasvatusta ympäristöhuolen aikakaudella*. (s. 40–55). Aalto-yliopiston julkaisusarja – Taide + Muotoilu + Arkkitehtuuri. 3/2016.

LIITTEET

Liite 1 Tutkimus ja dokumentaatio lupa

TUTKIMUS JA DOKUMENTAATIO LUPA

Lupaasi kysytään kuvien, muistiinpanojen ja teosten käyttöön tutkimustarkoituksiin opiskelija Henna Mattilan (henmatti@ulapland.fi) Pro Gradu tutkimusta varten. Mattila opiskelee viimeistä vuotta Lapin yliopistossa kuvataidekasvatusta ja tutkimuksen on tarkoitus valmistua viimeistään keväällä 2022.

Lupaasi kysytään dokumentaatioiden käyttöön (valokuvia, videoita, kirjoitettuja muistiinpanoja, ääninauhoituksia) Pro Gradu tutkimuksessa, jossa tutkitaan Arktisen Aikavaelluksen kesälukioleirin (19.7.-30.7.2021) Mattilan tunneilla valmistuneita taiteellisia tuotoksia (kirjoitettuja, visuaalisia, taiteellisia). Kaikki tekemäsi taiteelliset tuokset kulkevat nimelläsi ja **kaikki kuvankäyttöoikeudet jäävät sinulle.**

Pro Gradu tutkimuksessa Mattila tutkii, miten tulevaisuusnäkyviä arktisessa luonnossa on lähestytty taiteen kautta ja miten se ilmenee taiteellisissa tuotoksissa.

Annan suostumukseni seuraaviin (merkkää ne kohdat, joihin suostut ja niihin joihin et, jätä tyhjäksi).

- Kuvien ja videoiden** käyttö, joista minut voi tunnistaa
- Dokumentaation ja taiteellisten tuosten** käyttö niin, että ne kulkevat nimelläsi

Suostumuslausunto: Olen lukenut yllä olevan tiedon ja saanut vastauksia mahdollisiin kysymyksiini. Annan suostumukseni.

Allekirjoitus: _____

Nimenselvennys: _____

Päivämäärä ja paikka: _____

TIEDOTE 10.6.2021 TORSTAI

Arktinen aikavaellus - Tieteen ja taiteen kohtauspaikka

19.7. - 31.7.2021

Kesä on tullut ja kesälukionkin alku lähenee. Tässä tietopaketti leirin kursseista opiskelijoille.

Huomioikaa kurssikuvauksissa erityisesti "opiskelijoiden omat välineet" kohdat.

Tieteen kurssit

TIETEEN OPETUSKOKONAISUUDESSA TULEMME TARJOAMAAN KOKONAISKUVAN UUDEN OPPIAINEEN, ASTROBIOLOGIAN, LAAJASTA TARJONNASTA.

Ensimmäisen viikon aikana opiskelemme fysiikan, tähtitieteen ja kosmologian perusteita ja prosesseja jotka ovat oleellisen tärkeitä elämän olemassaolon kannalta. Näihin aiheisiin kuuluvat mm. kosminen kehitys, luonnonlait, maailmankaikkeuden historia, tähtien synty, planeettakunnat, eksoplaneetat ja elinkelpoiset vyöhykkeet. Näiden aiheiden opetuksesta vastaa **Esko Valtaja, Pasi Nurmi** ja **Kosti Koistinen**. Lisäksi kurssilla käsitellään tähtiharrastusta ja mm. avaruussään ja revontulten tutkimusta, joita opettaa **Eija Tanskanen**. Teknisenä avustajana toimii **Katriina Halonen**.

Toisella viikolla biologian ja geologian luennolla käsittelemme elämän määritelmää ja olemusta, ja olemassaolon edellytyksiä ja reunaehtoja. Esittelemme miten elämä oletettavasti on syntynyt Maa-planetalla, miten eliökunta on kehittynyt ja muuttunut aikakausien kuluessa, ja miten eliökunta ja Maan fyysikaalinen ympäristö (ilmakehä, ilmasto, tektoniikka, alkuaineiden kierto) ovat kautta aikojen vaikuttaneet toisiinsa. Päädympme lopuksi pohtimaan ihmisen lajin tämän hetkisiä vaikutuksia planeetalla. Näiden aiheiden opettajina toimivat **Kirsi Lehto** ja **Aleksi Elovaara**.

Opiskelijoiden omat välineet

Olisi suotavaa että opiskelijat toisivat mukanaan oman tietokoneen. Tämä mahdollistaa oppimateriaalien jakamisen verkon kautta ja myös aineistojen hakemista omia ryhmitöitä tehtäessä.

Taidekurssit

ARKTISEN AIKAVAELLUKSEN TAIDEKURSSEILLA KUVATAITEEN OPETUKSEN TARJONTA ON MONIPUOLISTA. KESKITYMME LAPIN MYTOLOGIAAN JA KANSANPERINTEEN KUVAAMISEEN, TULEVAISUUSNÄKYMIIN VALOKUVAUKSEN KAUTTA SEKÄ SIRKUSTAITEESEEN NYKYTAITEEN KEINAIN.

Brita Turusen kanssa syvennytään saamelaiseen maailmankuvaan, tähtitaivaan mytologioihin ja mielen maisemiin kuvittaen ja maalaten. **Henna Mattilan** tunneilla tutkitaan arktista luontoa nykyvalokuvataiteen keinoja kokeillen ja abstrahoituja tulevaisuusnäkyviä luoden. **Hansi Harjunharjan** johdolla perehdytään sirkustaiteen ja musiikin saloihin. Taidemuotoja yhdistäen harjoitellaan musiikki- ja sirkusimprovisaatiota.

Opiskelijoiden omat välineet

Opiskelijat tuovat mukanaan oman valintansa mukaan tutut ja omaan työskentelyyn sopivat välineet. Kurssilla tarvitaan myös muistiinpanovälineet, peruspiirtimiä, A4 luonnostehtiötä, A3 maalauspohjia (lehtiä), siveltimiä ja vesiliukoisia värejä, eli akryyilivärejä ja/tai vesivärejä. Oma valokuvausväline (järjestelmäkamera tai hyvälaatuinen kännykkäkamera) on plussaa, sekä omat sakset, paperiveitsi ja paperiliima, sekä oma kannettava tietokone.

Hyvää kesäloman alkua ja juhannuksen odotusta, nähdään heinäkuussa!

Aurinkoisin terveisin, kesälukion henkilökunta

Aikavaelluksen alkuperäinen tuottajataho:
TURUN YLIOPISTO

Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahoitus: Eurooppa investoi maaseutualueisiin

KESÄLUKIOSEURA

Tätä kohdetta on tuettu Manner-Suomen maaseudun kehittämisyhtiönä 2014-2020

Pohjoisin Lappi

ARKTISEN AIKAVAELLUKSEN KESÄLUKIO

Utsjoki 19. – 30.7.2021

Suoritustodistus

..... on osallistunut Arktisen aikavaelluksen kesälukioon Utsjoella 19.- 30. 7. 2021. Opetusohjelman puitteissa hän on suorittanut Astrobiologian perusteiden temaattisen kokonaisuuden (vTO1).

Kurssi sisälsi yhteensä 38 tuntia luento-opetusta ja niihin liittyvän ryhmätyön. Kurssilla perehdyttiin maailmankaikkeuden, Maa-planeetan, elämän edellytysten sekä Maan eliökunnan syntyyn ja kehitykseen ja niiden keskinäisiin vuorovaikutuksiin: Opittiin miten kosminen kehitys ja planeetan olosuhteet ovat tuottaneet elämän perusedellytykset, mitä elämä on, miten se on syntynyt ja kehittynyt Maa-planeetalla, ja miten eliökunta ja planeetan olosuhteet vaikuttavat toisiinsa. Kurssilla pohdittiin myös elämän mahdollista esiintymistä muilla taivaankappaleilla sekä teknisen sivilisaation kehittymismahdollisuuksia tulevaisuudessa. Maailman luonnontieteen historiaan perehdyttiin myös kaksi päivää kestäväällä, 14 kilometrin pituisella opastetulla tunturivaelluksella pitkin maailmankaikkeuden aikajanaa.

Kurssin opettajina toimivat emer. prof. Esko Valtaoja, FT Pasi Nurmi, Dos. Kirsi Lehto ja opiskelijat Aleksi Elovaara ja Kosti Koistinen Turun Yliopistosta, FT Eija Tanskanen (Sodankylän gefysiikan observatorio), sekä teknisenä avustajana Katriina Halonen (Utsjoen saamelaislukion lehtori).

Suorituksen hyväksyy.....
Kirsi Lehto, tiedeopetuksesta vastaava vararehtori

Utsjoella 30.07.2021

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

ARKTISEN AIKAVAELLUKSEN KESÄLUKIO

Utsjoki 19. – 30.7.2021
Suoritustodistus

..... on osallistunut Arktisen aikavaelluksen kesäluokioon Utsjoella 19.- 30. 7. 2021. Opetusohjelman puitteissa hän on suorittanut lukion valinnaisen kuvataiteen kurssin "Kohti aikaa ja sen taa" (TO2, KU4 2op).

Kurssi sisälsi 38h luento-opetusta ja omaa taiteellista toimintaa. Kurssilla syvennyttiin saamelaiseen maailmankuvaan, tähtitaivaan mytologiaan ja mielen maisemiin kuvittaan ja maalaten. Kokonaisuuden toisessa osassa tutkittiin arktista luontoa nykyvalokuvataiteen keinoja kokeillen ja abstrahoituja tulevaisuusnäkyymiä luoden. Kurssilla tutustuttiin lisäksi sirkustaiteen ja performanssin perusteisiin.

Kurssin tavoitteena oli tulkita nykytaiteen esimerkkejä hyväksikäyttäen taiteen yhteiskunnallisia merkityksiä ja syventää opiskelijan omaa kuvailmaisua. Kurssilla tutkittiin kuvataidetta tieteen ja taiteen välisesti. Kokonaisuudessa tarkasteltiin taidetta ja visuaalista kulttuuria identiteettien rakentamisen, kulttuuriperinnön välittämisen ja uudistamisen sekä kestäväen tulevaisuuden näkökulmista. Opiskelijat loivat teoksissaan arktisia tulevaisuusnäkyymiä harjaantuen myös sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen soveltamisessa. Maailman luonnontieteen historiaan perehdyttävällä opastetulla tunturivaelluksella toteutettiin lisäksi ryhmätyönä sarjallinen valokuvatehtävä yhdistäen tiedettä ja nykyvalokuvataiteen keinoja.

Kurssin opettajina toimivat FM Brita Turunen, kuvataiteilija ja kuvataidekasvatuksen opiskelija Henna Mattila (MA) Lapin yliopistosta, performanssitaiteilija Hansi Harjunharja ja kuvataidekasvatuksen professori TaT, dosentti Mirja Hiltunen, Lapin yliopisto, taiteiden tiedekunta.

Suorituksen hyväksyy.....

Mirja Hiltunen, taideopetuksesta vastaava vararehtori

Utsjoella 30.07.2021

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

ARKTISEN AIKAVAELLUKSEN KESÄLUKIO

Utsjoki 19. – 30.7.2021

Osallistumistodistus

..... on osallistunut Arktisen aikavaelluksen kesälukioon Utsjoella 19.- 30. 7. 2021.

Opiskelija on valinnut seuraavat (n) lukion uuden opetussuunnitelman mukaiset(n) kurssit(n), valitut kurssit raksitettu:

Tieteen pääkurssi TO1 (38 h) _____
Taiteen pääkurssi TO2 (38 h) _____
Taiteen osakurssi TAa (11 h) _____
Taiteen osakurssi TAb (15 h) _____
Opaskurssi O (38 – 48 h) _____

Valituista kursseista opiskelija saa myös erilliset kurssitodistukset, jotka ovat tämän osallistumistodistuksen liitteenä.

.....
Juhani Harjunharja
Kesälukion rehtori

Utsjoella 30.07.2021

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Tämä kohdella on luettu Manner-
Suomen maaseudun
kehittämissuunnitelmasta 2014-2020

KESÄLUKIOSEURA

Liite 4 Leirin lukujärjestys

Ohcejoga Utsjoen Ursa ry, Kesälukioseura, Aikavaellus ry, Utsjoki, Kevo ja KSL

Arktisen aikavaelluksen kesälukio /19.7 – 31.7.2021/ Utsjoki koulu

LUKUJÄRJESTYS (edelleen luonnos, muokkaus 6.6.)

I viikko 19. - 23.7. Leirikoulun oppitunnin pituus on joustava, esim. 30 min+10 min tauko = 40 min tai 35 min+10 min tauko = 45 min tai sitten harkinnan mukaan paikalla yhdessä sovittuna. Lukujärjestys on vain raamit päivän touhuille, aikataulukin on siis viitteellinen. Ruoka ja muut yhteiset tauot rytmittävät kutakin ns. työpäivää. Luonnossakin voi pitää oppitunteja, mikä on hyvä muistaa.

Klo	Ma 19.7.	Ti 20.7.	Ke 21.7.	To 22.7.	Pe 23.7. Kevopäivä
9 - 10		Ap	Ap	Ap	Ap
10 - 12		TO1 O ^{FYa}	TO1 FYb O	TO1 ^{FYd} O	TO1 BI O 11 - 12 _(10:30)
12 - 13	Ilmoittautuminen koulu	Lounas	Lounas	Lounas	Lounas 12 - 13
13 - 15	Ilm. jatkuu koululla	TO1 ^{FYa} O	TO1 FYb O	TO1 ^{FYd} O	TO1 BI O 13 - 15
15 - 15:30	Kahvi/tee	Tauko/Kahvi/tee	Tauko/Kahvi/tee	Tauko/Kahvi/tee	Tauko / Kahvi/tee
15:30 - 17	Ilm. jatkuu koululla	TO1 O ^{FYa}	TO1 FYb O	TO1 ^{FYc} O	TO1 FYc O 16 - 17
17 - 18	“	Iltapala omak.	Iltapala omak.	Iltapala omak.	Iltapala 17 - 18
18 - 20	Ilm.jatkuu ja Info: opet ja oppilaat koululla	TO2 TAa	TO2 TAa	TO2 TAa	TO1 FYc O 18 - 20

20 - 21	Majoittuminen Lapinkylä ja hotelli	TO 2 TAA	TO2 TAA	JUH/ (ryhmäpalaveri) TO2, TAA, TAB	
21 ..	Lepo yms.	Lepo yms. TAB	Lepo yms. TAB	Lepo yms.	Lepo yms.

VÄLIVIikonLOPPU la – su 24. - 25.7.

* viikonloppuna mahdollisuus myös tutustua Kevon kanjonialueeseen: Mahdollinen Wild Kevo-vierailu sunnuntaina 25.7.

* Utsjoen kulttuurilauantai, yöttömän keskiyön konsertti Utsjoen kirkossa väliyönä 24./25.7

II viikko 26.7. - 31.7.

Klo	Ma 26.7.	Ti 27.7.	Ke 28.7.	To 29.7.	Pe 30.7.	La 31.7.
9 - 10	Ap	Ap	Ap	Ap	Ap	L
10 - 12	TO1 GE O	TO1 BI O	TO1 O BI	TO1V O TO2 (10:30)	TO1V O TO2 (10:30)	Ä
12 - 13	Lounas	Lounas	Lounas	Lounas	Lounas	H
13 - 16	TO1 GE O	TO1 BI O	TO1 O BI	TO1V O TO2	TO1V O TO2	T
16 16:30	- Tauko/Kahvi/tee	Tauko/Kahvi/tee	Tauko/Kahvi/tee	Tauko/Kahvi/tee	Tauko/Kahvi/tee	Ö
16:30 - 18	TO2	TO2	TO2	TO1V O TO2	TO1V O TO2	
18 - 19	Iltapala omak.	Iltapala omak.	Iltapala omak.	Iltapala omak.	Iltapala omak.	
19 - 20	TO2	TO2	TAb TO2	TAb TO2	JUHLA TO2 TAb	
20 - 21	TAb JUH	TAb JUH	TAb TO2 JUH	TAb TO2 JUH	JUHLA TO2 TAb	
21 ..	Lepo yms.	Lepo yms.	Lepo yms.	Lepo yms.	Lepo yms.	

Symbolit ja niiden sisältö:

Ap = aamutoimet ja aamupala, TO1 = tieteen oppitunnit, TO2 = taiteen oppitunnit

yms. = improvisoitua, mutta silti ohjattua toimintaa ennen nukkumaan menoa

Lepo: vapaata toimintaa, nuotiotulistelua, saunomista, uintia ja muuta rentouttavaa.

TO1: Tieteen pääkurssi (2 op/38 h), joka sisältää astrobiologian ohessa ensimmäisellä viikolla myös kurssit FYa – FYd.

Kun TO1:n lokeroon on lisätty BI tai GE tarkoittaa se TO1:n osa-alueen luonteen olevan biologiapainotteinen tai geologiapainotteinen. TO1V sisältyy TO1:hon ja on samalla ”Vaellusopinnot Arktisella aikavaelluspolulla” (5+5 = 10h)

TO1/erityisesti astrobiologian osuudet:

Perjantai 23.7.: Astrobiologia / Biologia (BI)

11 – 12 Astrobiologia, yleistä

13 – 15: Mitä elämä on – elämän ominaisuuksia, Evoluution periaatteet (Kirsi)

Maanantai 26.7.: Geologia / Biologia (GE, BI)

10 – 12 Maan synty, rakenne, tektoniikka, Supermantereet, Vuoristot, Ilmastot, mikä kaikki vaikuttaa (Aleksi)

13 – 16 Elämän rakenne ja synty

Tiistai 27.7.: Biologia / Biologia (BI)

10 – 12 Varhainen eliökunta, metaboliat, fotosynteesi, elämä muuttaa maailmaa (Kirsi)

13 – 16 Monimutkaisen eliökunnan kehittyminen: Kambrikausi ja sen jälkeen; geologiset aikakaudet (Aleksi)

Keskiviikko 28.7.: Biologia / Biologia / Astrobiologia (BI)

10 – 12 Nykyisen eliökunnan kehitys (Kenotsooinen aika), Ihmisen sukuhistoria (Aleksi)

13 – 16 Teknisen sivilisaation kehitys maatalouden alusta alkaen, antroposeeni, ilmastomuutos, avaruusteknologian aika, elämä maailmankaikkeudessa (Kirsi)

Fya, FYb, FYc ja FYd sisältävät lukion kurssin vFY7 tavoitteita (”v = vanha LOPS”):

*FYa: Kosminen kehitys, luonnonlait, maailmankaikkeuden historia (5h)

*FYb: Tähtitaivas ja tähtien synty, tähtiharrastus (5h)

*FYc: Planeettakunnat, eksoplaneetat, elinkelpoiset vyöhykkeet (5h)

*FYd: Avaruussää, revontulet (4 h)

TO2: Taiteen pääkurssi ”Nykytaiteen keinoin”, jossa on mukana myös TAA. Makromaailmat – tulevaisuuden näkymiä nykyvalokuvataiteen ja taiteiden välisin keinoin. (2 op/ 38 h) ,

*TAA: Kuvataidetta ja Lapin mytologiaa sekä kansanperinteen kuvaamista (11 h)

*TAb: Sirkustaidetta ja musiikkia harrastuksena sekä videointia: musiikki- ja sirkusimprovisaatio (videotallentaminen ja editointi yhteisesti)

*JUH : jotain yhdessä tehtyä esittävää taidetta/viihdettä; todistusten ja mahdollisten palkintojen jako.

O: opaskouluttautuminen (38 - 48 h), johon liittyy keskeisesti TO1-kokonaisuudessaan ja erityisesti TO1V

JUH: päättöpäivän juhlan suunnittelua, valmistelua ja toteutusta: mukana erityisesti harraste-(TAb) ja taideryhmä (TO2)

HUOM!

Torstaina 29.7. ja perjantaina 30.7. on tieteen ja taiteen yhteistä opintovaellusta Arktisella aikavaelluspolulla: tiede keskittyy pääasiassa polun infotaulujen kohdilla opetukseen ja taide muutoin vaelluksen aikana polun eri kohdissa ja maisemissa. Vaellusopintoja (opaskoulutus) keskitetään erityisesti kolmelle tulistelupaikalle, joissa on tarkoitus myös ruokailla vaelluksen aikana.

Opettajat:

TO1, Kirsi Lehto, astrobiologi, dos. yliopisto-opettaja Turun yo (avust. opisk. Kosti Koistinen ja Aleksi Elovaara)

FYa, Esko Valtaoja, avaruustähtitieteen emer. prof. (avust. lehtori Katriina Halonen)

FYb, Esko Valtaoja (avust. Katriina Halonen)

FYc, Pasi Nurmi, FT, koordinaattori, Turun yliopiston Tiedekeskus Tuorla (avust. Kosti Koistinen)

FYd, Eija Tanskanen, avaruusfysiikan prof., opettaja, Sodankylän obs. johtaja (avust. Katriina Halonen)

TO2, Henna Mattila, valok.taiteilija, kuvataidekasvatuksen opisk. Lapin yo

TO2/TAA, Brita Turunen, taiteilija, FM, emer. lehtori

TAb, Hansi Harjunharja, ohjaaja, opisk. (mahdolliset avustajat K. Koistinen ja A. Elovaara)

Rehtorit:

- rehtori Juhani Harjunharja

- apulaisrehtorit TO1:n osalta Kirsi Lehto ja TO2:n osalta Mirja Hiltunen

Ilmoittautumisvastaanotto, muonitusta ja kahvitusta, sihteeri/keittiövastaava Marja-Leena Niiranen

Liite 5 Juhlaohjelma

ARKTISEN AIKAVAELLUKSEN KESÄLUKIO

Arktinen aikavaellus - Tieteen ja taiteen kohtaupaikka

19.7.-31.7.2021 UTSJOKI

JUHLAOHJELMA 30.7.2021

klo 18-19 päivällinen

klo 19:00

- tervetuloa ja mistä on ollut kyse: Juhani Harjunharja
- sivistysjohtajan tervehdys: Virpi Veskonniemi
- tieteen ja taiteen vararehtorien sanaset: Kirsi Lehto & Mirja Hiltunen

klo 19:15 Niillas Holmberg

klo 19:20-20:00

1. Pari sanaa näyttelyistä ja taiteen kurssista, Brita Turunen ja Henna Mattila (10 min)
2. Vaelluspäivän teokset: Hansi Harjunharja + ryhmätyöt (projisointi takaseinälle) max 10min
3. Maailman aikajana teoksen esittely (työryhmät)+ tieteen opettajat (10 min)
4. Pale blue dot (Carl Sagan), Alekski Taipale (4 min)

klo 20:00 - 20:20

todistusten jakaminen (rehtorit, Juhani, Kirsi ja Mirja) ja kiitokset kaikille!

-musiikkiesitys + jonglöörausta (Lauri ja Alekski ja Hansi?)

klo 20:15-21:00.

Taidenäyttelyyn ja camera obscuraan (kuviksen siipi) ja Marjaleenan teokseen tutustuminen (luentotila)

Vapaata seurustelua